آموزش حج وعمره
(همراه با عكس)

تهيه وتنظيم

طلال بن أحمد العقيل

ترجمه

إسحاق بن عبدالله العوضي

تقديم

معالي وزير شؤون اسلامي ودعوت وارشاد

مناسك

- ميقات ها
- صفت عمره
- روز ترويه
- روز عرفه
- مزدلفه
- روز عيد قربان
- روزهاى تشريق
- احكام ويژه بانوان
- پرسش وپاسخ مهم
- صفت زيارت مسجد نبوى
- دعاهاى مناسب

آموزش حج وعمره

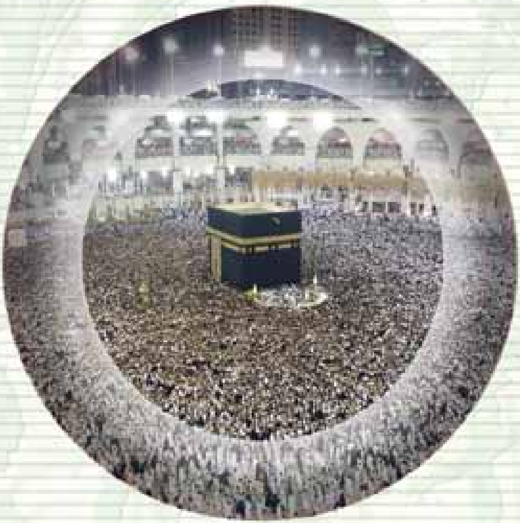
(همراه با عکس)

تهيه وتنظيم

طلال بن أحمد العقيل

ترجمه

إسحاق بن عبدالله العوضي

تقديم

معالي وزير شؤون اسلامي ودعوت وارشاد

المراجع الشرعية

- كتاب التحقيق والإيضاح — سماحة الشيخ عبد العزيز بن عبد الله بن باز رحمه الله
- كتاب صفة الحج والعمرة — سماحة الشيخ محمد بن صالح بن عثيمين رحمه الله
- كتاب أحكام تختص بالمؤمنات — معالي الدكتور صالح بن فوزان الفوزان وفقه الله
- كتاب حصن المسلم — فضيلة الشيخ سعيد بن وهف القحطاني وفقه الله
- فتاوى اللجنة الدائمة — اللجنة الدائمة للبحوث العلمية

ح طلال بن أحمد العقيل، ١٤٢٣هـ
فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

العقيل، طلال بن أحمد
دليل الحاج والمعتمر، - جدة،
٨٠ صفحة، ١٢ x ١٧ سم
ردمك: ٩-٩٦٤-٤١-٩٩٦٠
١ - الحج - مناسك ٢ - العمرة أ - العنوان
ديوي ٢٥٢,٥ ٢٣/٣٩١٧

رقم الإيداع: ٢٣/٣٩١٧
ردمـــــك: ٩-٩٦٤-٤١-٩٩٦٠

هاتف: ٦٣٩١٨٠٠ - فاكس: ٦٩٨٦٣٥٥ - جوال: ٠٥٥٦٤٨٦٥٩
ص . ب: ١٨٤٥٥ - جـدة ٢١٤١٥
المملكة العربية السعودية

ٱلْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَٰتٌ ۚ فَمَن فَرَضَ
فِيهِنَّ ٱلْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ
فِى ٱلْحَجِّ ۗ وَمَا تَفْعَلُوا۟ مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ ٱللَّهُ ۗ وَتَزَوَّدُوا۟
فَإِنَّ خَيْرَ ٱلزَّادِ ٱلتَّقْوَىٰ ۚ وَٱتَّقُونِ يَٰٓأُو۟لِى ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿١٩٧﴾ لَيْسَ
عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَن تَبْتَغُوا۟ فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ ۚ فَإِذَآ أَفَضْتُم
مِّنْ عَرَفَٰتٍ فَٱذْكُرُوا۟ ٱللَّهَ عِندَ ٱلْمَشْعَرِ ٱلْحَرَامِ ۖ وَٱذْكُرُوهُ كَمَا
هَدَىٰكُمْ وَإِن كُنتُم مِّن قَبْلِهِۦ لَمِنَ ٱلضَّآلِّينَ ﴿١٩٨﴾ ثُمَّ أَفِيضُوا۟ مِنْ حَيْثُ
أَفَاضَ ٱلنَّاسُ وَٱسْتَغْفِرُوا۟ ٱللَّهَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٩٩﴾ فَإِذَا قَضَيْتُم
مَّنَٰسِكَكُمْ فَٱذْكُرُوا۟ ٱللَّهَ كَذِكْرِكُمْ ءَابَآءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا ۗ فَمِنَ
ٱلنَّاسِ مَن يَقُولُ رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِى ٱلدُّنْيَا وَمَا لَهُۥ فِى ٱلْءَاخِرَةِ مِنْ خَلَٰقٍ ﴿٢٠٠﴾
وَمِنْهُم مَّن يَقُولُ رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِى ٱلدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِى ٱلْءَاخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ
ٱلنَّارِ ﴿٢٠١﴾ أُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبُوا۟ ۚ وَٱللَّهُ سَرِيعُ ٱلْحِسَابِ ﴿٢٠٢﴾ سورة البقرة

«حج، در ماه‌های معینی است (شوال، ذوالقعده، و ده روز اول ذوالحجه)! و کسانی که (با بستن احرام و نیت، و شروع به مناسک حج،) حج را بر خود فرض کرده‌اند، (باید بدانند که) در حج، آمیزش جنسی با زنان، و گناه و جدال نیست! و آنچه از کارهای نیک انجام دهید، خدا آن را می‌داند. و زاد و توشه تهیه کنید، که بهترین زاد و توشه، پرهیزکاری است! و از من بپرهیزید ای خردمندان! گناهی بر شما نیست که از فضل پروردگارتان (و از منافع اقتصادی در ایام حج) طلب کنید. و هنگامی که از «عرفات» کوچ کردید، خدا را نزد «مشعر الحرام» (در مزدلفه) یاد کنید! او را یاد کنید همان‌طور که شما را هدایت نمود و قطعا شما پیش از این، از گمراهان بودید. سپس از همان‌جا که مردم کوچ می‌کنند، (به سوی سرزمین منی) کوچ کنید! و از خداوند، آمرزش بطلبید، که خدا آمرزنده مهربان است!. و هنگامی که مناسک (حج) خود را انجام دادید، خدا را یاد کنید، همانند یادآوری از پدرانتان (آن‌گونه که رسم آن زمان بود) بلکه از آن هم بیشتر! (در این مراسم، مردم دو گروهند:) بعضی از مردم می‌گویند: «خداوندا! به ما در دنیا، نیکی (سلامتی، مال، و فرزند) عطا کن!» ولی در آخرت، بهره‌ای ندارند. و بعضی می‌گویند: «پروردگارا! به ما در دنیا نیکی عطا کن! و در آخرت نیز نیکی (بهشت) مرحمت فرما! و ما را از عذاب آتش نگاه دار!». آنها از کار (و دعای) خود، نصیب و بهره‌ای دارند؛ و خداوند، سریع الحساب است».

مقدمه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ستایش خداوندی را سزاست که رفتن به کعبه را فرض گردانیده و حج را سبب کفاره و زدوده شدن گناهان قرار داده است، و درود خداوند بر پیامبر ﷺ که او بهترین کسی بود که کعبه را طواف نمود ، و سعی بین صفا و مروه را انجام داد، و ندای لبیک را سر داد.

و درود خداوند بر خاندان و یاران و پیروانش باد، اما بعد ...

حاجی محترم ؛ مقدم شما را به این سرزمین زیبا و با صفا گرامی می‌دارم و از خداوند مسئلت می‌نمایم که ادای مناسک حج و عمره را به گونه‌ی شایسته‌ای برایتان میسر بدارد، و به شما توفیق دهد فریضه حج را خالص و فقط برای رضایت الله و مطابق با سنت نبوی ﷺ بجا بیاوری، و امیدوارم خداوند این عبادت بزرگ را از شما بپذیرد.

برادر و خواهر عزیزی که به قصد حج بیت الله الحرام آمده‌ای ؛ از آن جا که هر قافله‌ای فرمانده و سالاری دارد ، و هر سفری راهنمایی دارد، بدان که سالار قافله حجاج، محمد ﷺ و راهنمای آنان، رهنمودها و سنت‌های ایشان ﷺ است، چنانکه پیامبر ﷺ می‌فرماید: (مناسک حج را از من بیاموزید).

بنابراین همه کسانی که به قصد حج یا عمره به خانه خدا مشرف می‌شوند باید بوسیله کتابهای موثق و مورد اعتمادی که در این خصوص نوشته شده، رهنمود پیامبر ﷺ را فرا بگیرند، و همچنین در جاییکه دچار مشکل می‌شوند باید به علماء مراجعه کنند.

حاجی گرامی! کتابی که در پیش روی دارید، احکام حج و عمره را با عباراتی واضح و آسان و همراه با تصاویر به طور مفصل بیان می‌کند، امیدوارم که این کتاب به عنوان راهنما در ادای مناسک حج و عمره، مورد استفاده‌ی شما قرار گیرد.

و اگر باز هم در مورد مناسک حج و عمره دچار مشکل شدید می‌توانید به مراکزی که از سوی وزارت شئون اسلامی کشور عربستان سعودی در اطراف حرم در نظر گرفته شده است، مراجعه کنید، و پرسش خود را با علمایی که در آن مراکز مستقر هستند مطرح نمایید، چنانکه خداوند می‌فرماید:

فَسْئَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

«اگر نمی‌دانید، از آگاهان بپرسید (تا تعجب نکنید از اینکه پیامبر اسلام از میان همین مردان برانگیخته شده است)».

در پایان جا دارد از برادر عزیزم شیخ طلال احمد العقیل تشکر نمایم که ایشان در آماده کردن این راهنما نهایت تلاش را مبذول داشته‌اند، امیدوارم این کوشش او و همه تلاشهایش در این زمینه مورد قبول حق واقع گردد، و خداوند به او و همکارانش در کمیته توزیع مطبوعات دینی در میان حجاج و عمره‌گذاران پاداش فراونی بدهد.

اگر قرار باشد به شما میهمان خانه خدا توصیه‌ای کنیم خود و شما را به این توصیه می‌کنیم که این فرصت گرانبها را غنیمت بشمارید و در این فرصت کارهایی را انجام دهید که موجب جلب رضایت خداوند شود. شما میهمانان او می‌باشید و در آستان خانه بزرگ او اقامت گزیده‌اید، و شما را توصیه می‌کنیم که همه اعمالی که موجب خوشنودی او تعالی می‌گردد،انجام دهید،وترک کنید آنچه مورد غضب و خشم او می‌گردد و یا از آن راضی نیست، خداوند متعال می‌فرماید:

وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِإِلْحَادٍ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ

«و هر کس بخواهد در این سرزمین از راه حق منحرف گردد و دست به ستم زند، ما از عذابی دردناک به او می‌چشانیم».

از خداوند متعال مسئلت می‌نمایم که حجتان را بپذیرد و گناهانتان را ببخشد. **والله أعلم، وصلى الله وبارك على عبده ورسوله إمامنا وقدوتنا محمد، وعلى آله وأصحابه والتابعين.**

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته.

معالي وزير شؤون اسلامي ودعوت وارشاد

قبله مسلمانان

کعبهٔ مشرفه اولین خانهٔ خدا

مسلمانان در هر کجای دنیا که باشند دلهایشان شیفته زیارت کعبه است، و از هر جا قصد آن می‌نمایند و از هر طرفی، روزی پنج بار به سوی آن رو می‌نمایند و خاشعانه پیشانی خود را برای خداوند یگانه و یکتا به زمین می‌سایند.

و مسلمین گروه گروه از راههای دور و دراز به سوی کعبه رهسپار می‌شوند تا مناسک حج را بجای آورند و پیرامون کعبه طواف نمایند و از موقعی که ابراهیم عليه السلام کعبه را بنا کرده، همواره مردم به زیارت و طواف آن می‌پردازند.

آری کعبه بنا شد تا اولین خانه برای عبادت مردم باشد که در آن خدا را از روی بینش و آگاهی، و با عقیده‌ای صاف و پاک، و به دور از افکار و باورهای پوچ و باطل پرستش نمایند. خداوند می‌فرماید:

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٦﴾
فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ
حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

«نخستین خانه‌ای که برای مردم (و نیایش خداوند) قرار داده شد، همان است که در سرزمین مکه است، که پر برکت، و مایه هدایت جهانیان است. در آن، نشانه‌های روشن، (از جمله) مقام ابراهیم است؛ و هر کس داخل آن (خانه خدا) شود، در امان خواهد بود، و برای خدا بر مردم است که آهنگ خانه (او) کنند، آنها که توانایی رفتن به سوی آن دارند. و هر کس کفر ورزد (و حج را ترک کند، به خود زیان رسانده)، خداوند از همه جهانیان، بی‌نیاز است».

پیامبر ﷺ می‌فرماید:

اسلام بر پنج چیز بنا شده است:

- گواهی دادن به اینکه هیچ معبودی به حق جز الله نیست و گواهی دادن به اینکه محمد ﷺ پیامبر خداست
- برپا داشتن نماز
- پرداختن زکات
- روزه گرفتن ماه رمضان
- حج بیت الله الحرام

از اینجا برای ما روشن می‌شود که حج یکی از ارکان اساسی اسلام است.

و مسلمانی که توانایی حج رفتن را دارد تا وقتی که فریضه حج را انجام نداده اسلامش کامل نمی‌شود.

اما خداوند بر ما منت گذارده و حج را در طول عمر فقط یکبار واجب گردانیده، چون وقتی خداوند حج را فرض نمود، مردی از پیامبر ﷺ پرسید: (آیا رفتن به حج هر سال واجب است؟! آنگاه پیامبر ﷺ فرمود: حج یکبار فرض است، هرکس بیشتر از یکبار برود علاوه بر فریضه کار خیر و خوبی که واجب نبوده، انجام داده است) حدیث صحیح است.

حج باید مخلصانه و فقط برای رضای الله صورت گیرد و هیچ‌گونه ریا کاری و شهرت در آن نباشد، چون خداوند در حدیث قدسی می‌فرماید: (... من بی‌نیازترین شریکان از شرک هستم، هر کس کاری انجام دهد و در آن غیر از من کسی را با من شریک سازد، او و شرکش را رها می‌کنم).

همچنین حج به همان صورتی باید انجام شود که پیامبر ﷺ انجام داده است ، بنابراین ما به آن حجاجی که قصد ادای حج را دارند توصیه می‌کنیم که تا وقتی یاد نگرفته‌اند که پیامبر ﷺ چگونه فریضه حج را انجام داده است، به سفر حج نروند، و با آموزش روش حج پیامبر ﷺ از ایشان الگو بگیرند و از فرمان پیامبر ﷺ اطاعت نمایند که می‌فرماید:

مناسک حج خود را از من بیاموزید

برخی از آداب سفر

۱ حاجی و عمره‌گذار باید هدفش از حج و عمره رضایت خدا و تقرب به الله باشد، و همچنین از رفتن به حج به قصد بدست آوردن اموال دنیوی، و یا افتخار کردن نزد مردم، و بدست آوردن لقب‌هایی همچون حاج آقا و ... نباشد، و خلاصه اینکه باید از شهرت طلبی و ریاکاری پرهیز کرد.

۲ مستحب است که مسافر وصیت خود را بنویسد، و دارایی و بدهکاری‌ها و طلبکاری‌های خود را مشخص نماید، و امانت‌هایی که پیش او هستند، به صاحبان آن برگرداند، و یا از آنها اجازه بگیرد که تا امانت‌ها نزد او بماند، زیرا فقط خدا زمان مرگ را می‌داند.

۳ از گناهان توبه نماید، و به خاطر گناهان گذشته‌اش پشیمان باشد، و تصمیم قاطع بگیرد که دوباره آن گناهان را انجام ندهد.

٤ اگر مال کسی را به ناحق خورده، یا به آبروی او ضربه‌ای زده، باید مال را به صاحب آن برگرداند، یا از آنها تقاضای عفو و بخشش کند.

٥ برای مخارج حج خود، پول و مال حلال فراهم نماید، چون خداوند پاک است و جز پاک را نمی‌پذیرد.

۶ از همه گناهان دوری کند، هیچ کس را با زبان و دستش اذیت و آزار ندهد، و از سخن‌چینی و غیبت و مشاجره و درگیری با همراهان خود و دیگر حجاج، به شدت پرهیز نماید، از ایجاد شلوغی و در تنگنا قرار دادن حجاج اجتناب کند، و همچنین از سخن دروغ بپرهیزد، و بدون آگاهی در مورد دین و خدا سخن نگوید.

۷ حاجی و عمره‌گذار باید احکام حج و عمره را بیاموزد.

۸ باید بر ادای همه واجبات بخصوص خواندن نماز در وقت و به همراه جماعت پایبند باشد، و دیگر عبادتها همچون تلاوت قرآن، ذکر، دعا، نیکی به مردم در قول و عمل، کمک به نیازمندان، عطوفت با مسلمین و امر به معروف و نهی از منکر را به کثرت و زیاد انجام دهد.

۹ در سفر حج، همسفران و دوستان صالح و خوبی انتخاب کند.

۱۰ مسافر حج باید اخلاق خوبی داشته باشد، و با مردم به خوبی رفتار نماید، اخلاق خوب یعنی صبر، مهربانی، امانتداری، پرهیزگاری، مدارا، وفاداری، حیا، صداقت، نیکوکاری و احسان.

۱۱ کسی که عازم سفر حج است باید خانواده‌اش را به رعایت تقوی توصیه نماید، و تقوا، توصیه خداوند به گذشتگان و آیندگان است.

۱۲ عازم سفر باید به اذکار و دعاهایی که از پیامبر ﷺ ثابت هستند پایبند باشد، و یکی از این دعاها، دعای مسافرت و دعای سوار شدن بر وسیله سواری است.
ص ۷۸

احرام

اولین کار و عمل در حج و عمره

احرام یعنی نیت و اراده انجام مناسک، برای عمره در طول سال می‌توان احرام بست، اما برای حج باید در ماههای حج یعنی

(شوال و ذی‌القعده ودهه اول ذی‌الحجه) احرام بست.

ارکان حج و عمره با احرام بستن از میقات آغاز می‌شود، بنابراین هر کسی که قصد حج یا عمره را داشته باشد وقتی از راه خشکی به محل میقات رسید مستحب است که غسل کند، و اگر برایش میسر نبود خوشبویی استعمال نماید، و اگر هم غسل نکند اشکالی ندارد، بعد از آن لباس‌های احرام که دو پارچه سفید هستند، بپوشد. زن برای احرام لباس خاصی ندارد، هر لباسی و با هر رنگی که باشد می‌تواند بپوشد، اما باید تمام بدنش را بپوشاند و بی‌حجاب نباشد.

پس از پوشیدن احرام نیت عمره یا حج را بکند، کسی که قصد عمره را دارد بگوید: **لبیک عمرةً**، و کسی که قصد حج تمتع را دارد بگوید: **لبیک عمرة متمتعاً بها إلی الحج**، و کسی که قارن است (یعنی حج و عمره را با هم انجام می‌دهد) بگوید: **لبیک عمرة وحجاً**، و کسی که تنها عمل حج را انجام می‌دهد بگوید: **لبیک حجاً**.

وقتی فرد لبیک گفتن را آغاز می‌نماید او در حقیقت اعلام می‌دارد که انجام ادای عبادت حج و یا عمره را آغاز نموده است، و اگر با هواپیما یا کشتی عازم حج است معمولاً خلبانان و ملوان‌های کشتی‌ها وقتی نزدیک میقات برسند به مسافران اعلام می‌نمایند که هم اکنون به میقات نزدیک شده‌اند، پس وقتی به میقات رسیدند تلبیه را زیاد بگویند، و نیت حج یا عمره بکنند، و در این صورت اگر حاجی از منطقه و خانهٔ خودش لباس احرام را بپوشد و سپس وقتی بداند کشتی و هواپیما برابر میقات قرار گرفته‌اند تلبیه گفتن را شروع نماید اشکالی ندارد.

بلند گفتن تلبیه مخصوص مردان است.

عمره‌گذار
لبیک عمرة

متمتع
لبیک عمرة متمتعاً بها إلی الحج

قارن
لبیک عمرة وحجاً

مفرد
لبیک حجاً

کارهایی که قبل از احرام باید انجام داد

۱ گرفتن ناخن و کوتاه کردن سبیل و تراشیدن موهای زیر بغل و زیر ناف(عانه).

۲ شستن تمام بدن اگر میسر باشد، و اگر هم غسل نکند اشکالی ندارد، و غسل کردن برای مردان و زنان، حتی زنانی که در حالت حیض و نفاس هستند مستحب است.

۳ مرد باید لباس‌های دوخته را بیرون بیاورد و لباس احرام را بپوشد.

٤ زن وقتی احرام می‌بندد باید برقع و نقاب و دستکش را بیرون بیاورد و رو سری بپوشد تا با آن سر و صورت او از نگاه مردان نامحرم پنهان باشد، و حتی اگر روپوش به چهره او برخورد کند اشکالی ندارد.

٥ مرد بعد از غسل کردن، بدنش را معطر کند، اما لباسهای احرام را عطر و خوشبویی نزند.

زن چنان خوشبویی استفاده کند که بوی آن به مشام دیگران نرسد.

٦ بعد از این کارها نیت حج یا عمره بنماید، و وقتی نیت کرد او احرام بسته است، گرچه با زبانش چیزی نگفته باشد، و اگر نیت احرام را بعد از نماز فرض بنماید بهتر است. و اگر وقت نماز فرض نبود، دو رکعت به قصد سنت وضوء بخواند اشکالی ندارد، و اگر به نیابت از کسی دیگر حج یا عمره را به جا می‌آورد بگوید: **لبیک اللهم عن فلان ..**

صفت تلبیه

لبیک اللهم لبیک، لبیک لا شریک لک لبیک، إنَّ الحمد والنعمة لک والملک لا شریک لک

زمان تلبیه

در عمره باید بعد از بستن احرام تا وقتی که می‌خواهد طواف کند لبیک بگوید.
و در حج از وقتی که احرام می‌بندد تا زمانیکه در صبح روز عید می‌خواهد جمره عقبه را رمی نماید تلبیه بگوید.

برای احرام نماز مخصوصی نیست

میقات

میقات های پنجگانه احرام

پیامبر ﷺ پنج میقات را برای بستن احرام مشخص نموده است. و هر کسی که می‌خواهد حج یا عمره بگذارد باید از یکی از این پنج محل احرام ببندد.

و این پنج میقات عبارتند از:

ذوالحلیفه

میقات اهل مدینه و کسانی که از این راه به سوی مکّه می‌آیند و امروزه به آن أبیارعلی گفته می‌شود که ٤٥٠ کیلومتر با مکّهٔ مکرّمه فاصله دارد.

جحفه

میقات اهل شام و مغرب و مصر و کسانی که از مسیر آنها به سوی مکّه می‌آیند، جحفه نزدیک شهر رابغ قرار دارد، و مردم امروزه از رابغ احرام می‌بندند، رابغ در فاصله ۱۸۳ کیلومتری مکّهٔ مکرّمه واقع است.

قرن المنازل

میقات اهل نجد و کسانی است که از این راه عازم مکّه هستند، امروزه به آن السیل الکبیر گفته می‌شود که ۷۵ کیلومتر با مکّهٔ مکرّمه فاصله دارد.

یلملم

میقات اهل یمن و کسانی است که از مسیر آن به سوی مکّه رهسپار می‌شوند و امروزه مردم از السعدیه که ۹۲ کیلومتر با مکّهٔ مکرّمه فاصله دارد احرام می‌بندند.

ذات عرق

میقات اهل عراق و کسانی است که از مسیر آن عازم مکّه می‌شوند و ٩٤ کیلومتر با مکّهٔ مکرّمه فاصله دارد.

همه کسانی که قصد حج یا عمره دارند باید وقتی به این میقات‌ها می‌رسند از آن احرام ببندند. و هرکس قصد حج دارد و از این مناطق عبور کند و احرام نبندد باید برگردد و از آنجا احرام ببندد، و اگر نه بر او فدیه لازم می‌شود.

و فدیه گوسفندی است که باید در مکّه آن را ذبح کند و بین فقرای مکّه تقسیم نماید.

پیامبر ﷺ فرمود:

(این میقات‌ها برای اهالی این جاها هستند، و همچنین میقات کسانی است که از این مسیر به قصد حج و عمره به سوی مکّه می‌آیند) بخاری ومسلم

- مردم مکّه و کسانی که در مکّه هستند از خود مکّه برای حج احرام می‌بندند، اما اگر قصد ادای عمره را داشته باشند، باید از حدود حرم بیرون بروند و از آنجا احرام ببندند مثلاً از تنعیم(مسجد عائشه).
- اما کسانی که در این سوی میقاتها سکونت دارند مثلاً

در جده	بحره
مستوره	ام السلم
بدر	الشرائع

این افراد باید از خانه‌های خود، یا از جاهایی که قصد حج یا عمره را می‌نمایند، احرام ببندند.

محظورات احرام

اموری که انجام آن برای حاجی و عمره‌گذار حرام است

- برداشتن مو و گرفتن ناخن ، اما اگر به خودی خود بیافتد، یا فرد محرم از روی فراموشی یا به علت ندانستن، مو یا ناخن را کوتاه کند، اشکالی ندارد، و بر او چیزی لازم نمی‌شود.

- برای مُحرم استفاده از خوشبویی و معطر کردن بدن و لباس جایز نیست، اما اگر اثری از خوشبویی که قبل از احرام استفاده نموده بر بدن او باقی مانده باشد، اشکالی ندارد، ولی اگر اثر آن در لباسش باقی مانده، باید آنرا بشوید.

- برای مُحرم جایز نیست سرش را با کلاه یا عمامه یا لنگ یا چادر و غیره بپوشاند، و اگر محرم از روی فراموشی یا به سبب ندانستن حکم آن، سرش را پوشاند، وقتی متوجه شد یا به حکم آن پی برد باید سرش را برهنه کند، اما فدیه بر او لازم نیست.

- پوشیدن لباسهای دوخته شده مانند پیراهن و شلوار و غیره و پوشیدن کفش و موزه جایز نیست و اگر کسی چادر، پارچه و یا ازاری نیابد اشکال ندارد شلوار بپوشد، و همچنین اگر دمپایی نیافت پوشیدن موزه برای او اشکالی ندارد.

- برای مُحرم جایز نیست با زنی ازدواج کند، یا عقد نکاح کسی را ببندد، و همچنین آمیزش با زنان برایش جایز نیست، چنان که عثمان ﷺ از پیامبر ﷺ روایت می‌کند که فرمود:

مُحرم زنی را به نکاح خود یا کسی دیگر در نیاورد، و از زنی خواستگاری نکند مسلم.

- زن وقتی احرام می‌بندد جایز نیست دستکش به دست نماید، همچنین نباید چهره‌اش را با نقاب بپوشاند، اما اگر در معرض دید نامحرمان قرار داشت باید در آن وقت با روسری و امثال آن چهره‌اش را بپوشاند، همانطور که وقتی در احرام نیست باید چهره‌اش را از نامحرمان بپوشاند.

- برای هیچ مسلمانی خواه در احرام باشد و خواه در غیر احرام، جایز نیست که طلا و دیگر اشیایی که در سرزمین حرم گم شده، بردارد مگر اینکه به قصد اعلام بردارد.

- برای هر مسلمانی خواه در احرام و خواه در غیر احرام، زن باشد یا مرد، جایز نیست که در حدود حرم اقدام به صید شکار نماید، یا آنرا رم بدهد، یا به کس دیگری، جهت شکار کمک نماید، و برای مُحرم این کار نه در حدود حرم، و نه در خارج از حدود حرم جایز نیست.

- برای هر مسلمانی خواه در احرام باشد، و خواه در احرام نباشد، قطع کردن درختان و علف‌های سبزی که در حدود حرم به صورت طبیعی روییده‌اند جایز نیست.

و همچنین برای مُحرم

آنچه استفاده از آن برای فردی که در احرام است جایز است

پوشیدن انگشتر.

پوشیدن ساعت.

پوشیدن دمپایی.

استفاده از گوشی (سمعک).

استفاده از چتر.

پوشیدن عینک.

زیر سقف ماشین قرار گرفتن.

بستن کمربند.

باند پیچی زخم.

شستن سر و بدن گرچه با شستن، مویی بیافتد.

و همچنین برای مُحرم جایز است که وسایل و رختخواب را روی سرش حمل نماید.

و همچنین عوض کردن و تمیز کردن لباس احرام اشکالی ندارد، و اگر مُحرم از روی فراموشی یا به علت ندانستن سرش را پوشاند باید وقتی که متوجه شد، و یا به حکم آن پی برد سرش را لخت و برهنه کند و فدیه‌ای بر او واجب نمی‌گردد.

نسک‌های سه گانه ۳

هر کسی که قصد حج را دارد باید یکی از این سه نوع حج را انتخاب کند.
و بهترین نوع برای کسی که قربانی همراه او نیست حج تمتع است.

و آن نسکی است که رسول الله ﷺ صحابه را به انجام آن امر فرمودند

۱ تمتع

تمتع
عمره
حج
و بر او ذبح کردن یک گوسفند است

متمتع باید در ماههای حج یعنی شوال و ذوالقعده و دهه اول ذوالحجه برای عمره احرام ببندد و بگوید: **لبیک عمرة متمتعاً بها إلى الحج** و بعد از رسیدن به حرم با انجام طواف و سعی و کوتاه کردن یا تراشیدن موی سر از احرام بیرون می‌آید، و همه چیزهایی که در حالت احرام برای او ممنوع بوده‌اند برایش حلال می‌شوند.

سپس در روز هشتم ذی الحجه از محل اسکان خود برای حج احرام می‌بندد و به مشاعر می‌رود و حج را انجام می‌دهد، و بر او ذبح کردن یک گوسفند، یا یک هفتم شتر، یا یک هفتم گاو لازم است، اگر توانایی آن را نداشت باید سه روز در حج، و هفت روز وقتی به خانه‌اش بازگشت، روزه بگیرد.

۲ قران

قران
عمره
حج
و بر او ذبح کردن یک گوسفند است

کسی که می‌خواهد حج قران را انجام دهد باید برای عمره و حج همزمان احرام ببندد و بگوید: **لبیک عمرة وحجا**، وقتی به مکه رسید طواف قدوم را انجام می‌دهد و برای حج و عمره یک سعی انجام می‌دهد، و همچنان در حالت احرام باقی می‌ماند، سپس در روز هشتم ذی الحجه به مشاعر می‌رود و بقیه اعمال حج را انجام می‌دهد، به جز اینکه سعی دیگری بر او واجب نیست، زیرا او بعد از طواف قدوم سعی کرده است، و قارن باید یک گوسفند ذبح کند، یا یک هفتم شتر یا گاوی را قربانی کند، و اگر توانایی آنرا نداشت سه روز در حج، و هفت روز وقتی به خانه برمی‌گردد روزه بگیرد.

۳ افراد

افراد
فقط حج
و بر او قربانی نیست

یعنی فقط برای حج احرام بستن، حاجی مفرد وقتی به میقات می‌رسد می‌گوید: **لبیک حجا**، و چون به مکه مکرمه رسید طواف قدوم را انجام دهد، و سعی حج را انجام داده و در حالت احرام باقی بماند. بر حاجی مفرد قربانی لازم نیست، چون او بین حج و عمره جمع نکرده است.
همه باید از میقات احرام ببندند.

نکته‌ها

مفرد	قارن	متمتع
۱. طواف قدوم را انجام می‌دهد.	طواف قدوم را انجام می‌دهد.	برای عمره طواف می‌کند.
۲. سعی حج را انجام می‌دهد.	سعی حج و عمره را انجام می‌دهد	سعی عمره را بجا می‌آورد.
تا روز عید قربان در حالت احرام باقی می‌ماند، و از انجام کارهایی که در حالت احرام ممنوع است پرهیز می‌کند.	تا روز عید قربان در حالت احرام باقی می‌ماند، و از انجام کارهایی که در حالت احرام ممنوع است پرهیز می‌کند.	موهای سرش را کوتاه می‌کند یا می‌تراشد
		از احرام بیرون می‌آید، و همه چیز برای او حلال و جایز است، حتی نزدیکی با زنان برایش بعد از انجام عمره جایز است، و در روز هشتم دوباره برای حج احرام می‌بندد.

۱. طواف قدوم برای حاجی مفرد و قارن سنت است، و اگر آن را ترک کند چیزی بر او لازم نمی‌گردد.

۲. اگر طواف قدوم را انجام بدهد، و مستقیم به منی برود، و سعی حج را بعد از طواف افاضه انجام دهد اشکالی ندارد.

- کودکی که به سن تشخیص نرسیده است ولیّ و سرپرست او، برای او نیت احرام می‌نماید، و لباسهای دوخته‌اش را بیرون می‌آورد، و از طرف او لبیک می‌گوید، و اینگونه کودک محرم می‌گردد، و از چیزهایی که در حالت احرام ممنوع هستند، منع می‌شود.
- دختری که هنوز به سن تشخیص نرسیده است ولیّ و سرپرست او برای وی نیت احرام می‌کند، و از طرف او لبیک می‌گوید، و اینگونه کودک مُحرم می‌شود، و باید از آنچه در حالت احرام انجام دادن آن ممنوع است، باز داشته شود.
- باید در حالت طواف بدن و لباس کودکان پاک باشد، چون طواف همانند نماز است، و طهارت برای نماز و طواف شرط است.
- اگر دختر و پسربچه به سن تشخیص رسیده بودند با اجازه ولیّ و سرپرست خود احرام ببندند ، و به هنگام بستن احرام، و قبل از آنها کارهایی از قبیل غسل و استفاده از خوشبویی و غیره که بزرگان انجام می‌دهند را انجام بدهند.

صفت عمره

رسول الله ﷺ فرمودند

الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا
وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلاَّ الْجَنَّةُ

«یک عمره تا عمره دیگر، موجب بخشش و کفاره گناهانی می‌شود که میان آن دو عمره، انجام گرفته اند. و حج مقبول پاداشی جز بهشت ندارد».

طواف عمره

وقتی عمره‌گذار به مکّه مکّرمه می‌رسد.

مستحب است که به محض رسیدن غسل کند، و سپس به مسجد الحرام برود تا مناسک عمره را ادا کند، و اگر بدون آن که غسل کند به مسجد الحرام رفت اشکالی ندارد.

وقتی وارد مسجد الحرام می‌شود ابتدا پای راست خود را داخل بگذارد، و بگوید:

أعوذ بالله العظیم، ووجهه الکریم، وسلطانه القدیم، من الشیطان الرجیم، اللهم افتح لي أبواب رحمتک.

سپس عمره‌گذار

به سوی کعبه برود تا طواف را آغاز کند، برای مرد سنت است که در طواف عمره و قدوم فقط اضطباع کند. (اضطباع یعنی اینکه شانهٔ راستش را لخت و برهنه کند، و چادر احرام را زیر بغل راست خود قرار دهد، و قسمت دیگر آن را بر شانه چپ بیندازد).

سپس طواف را شروع کند.

از حجرالاسود طواف را آغاز نماید، اگر می‌توانست حجر الاسود را ببوسد اما به شرطی که مردم را اذیت و آزار نرساند و منجر به ناسزاگویی و زد و خورد نشود، زیرا زد و خورد و هیاهو و ناسزاگویی برای بوسیدن حجرالاسود کار درستی نیست، چون این کار سبب اذیت کردن مسلمین می‌گردد، و کافی است که از دور به سوی حجرالاسود با دست اشاره نماید و بگوید: الله أکبر و نیازی نیست که بایستد.

و اذیت کردن دیگران بخاطر بوسیدن حجرالاسود جایز نیست.

سپس عمره‌گذار به طواف ادامه دهد تا اینکه هفت دور را تکمیل نماید.

و در هنگام طواف از اذیت کردن مردم و هل دادن و فشار آوردن بر آنها، و بلند کردن صدا بپرهیزد، و دعا و قرآن بخواند.

وقتی عمره‌گذار

به رکن یمانی رسید، اگر میسر بود با دستش آن را استلام نماید، اما آن را نبوسد، و خود را به آن نمالد، چنانکه بعضی از مردم چنین کرده و با سنت رسول الله ﷺ مخالفت می‌کنند، و اگر استلام و اشاره به سوی رکن یمانی برایش میسر نبود به طواف خود ادامه دهد، بدون آن که با دست به سوی آن اشاره کند، و بدون اینکه تکبیر بگوید، و سنت است که در میان رکن یمانی و حجر الاسود این دعا را بگوید:

رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِى ٱلدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِى ٱلْءَاخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ

«پروردگارا! به ما در دنیا نیکی (سلامتی، مال، فرزند) عطا کن! و در آخرت نیز نیکی (بهشت) مرحمت فرما! و ما را از عذاب آتش دور نگه دار!».

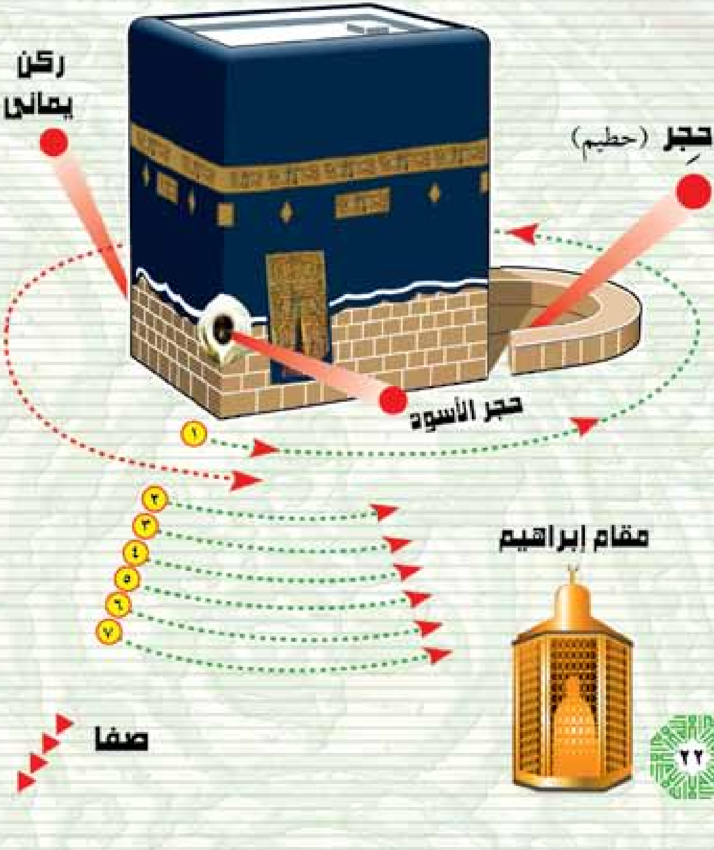
و اینگونه عمره گذار

هفت دور طواف خود را تکمیل نماید، و رمل در طواف عمره سنت است، (رمل یعنی تند رفتن و گذاشتن قدمهای نزدیک به هم) رمل فقط در سه دور اول طواف عمره و طواف قدوم سنت است.

طواف

طواف هفت دور است

از حجر الأسود شروع می‌شود و به آن پایان می‌یابد.

ملاحظاتی در مورد طواف

بعضی از داخل حجر (حطیم) طواف می‌کنند، و بر این باورند که طوافشان صحیح است، و حال آن که حجر (حطیم) جزء کعبه است، و باید طواف بیرون از آن انجام شود.

استلام کردن همه گوشه‌های کعبه، و دست کشیدن به دیوارهای آن، و مالیدن خود به دیوارها و پرده‌ها و دروازه کعبه و مقام ابراهیم ﷺ... این کارها جایز نیستند، چون این کار بدعت‌هایی هستند که در شریعت اساسی ندارند، و پیامبر ﷺ آن را انجام نداده است.

فشار آوردن زنان و مردان بر یکدیگر و اختلاط آنها به خصوص در کنار حجر الاسود و مقام ابراهیم ﷺ، باید از این کار پرهیز کرد.

حجر (حطیم) جزو کعبه است.

کارهای که بعد از پایان طواف باید انجام گیرد:

۱ شانهٔ راست خود را بپوشاند.

۲ دو رکعت نماز پشت مقام ابراهیم ﷺ بخواند، و اگر نماز خواندن پشت مقام ابراهیم ﷺ برایش میسر نبود در هر کجا از مسجد الحرام می‌تواند این دو رکعت را بخواند. این دو رکعت سنت موکده هستند، در رکعت اول بعد از فاتحه

سُورَةُ الكَافِرُونَ

را بخواند، و در رکعت دوم بعد از فاتحه

سُورَةُ الإِخلَاص را بخواند.

و اگر غیر از این دو سوره، سوره‌های دیگر خواند اشکالی ندارد.

صفا

عمره‌گذار بعد از آن

به سوی صفا می‌رود تا در آن جا هفت بار بین صفا و مروه سعی کند، وقتی به صفا نزدیک شد این را بخواند:

﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِن شَعَائِرِ اللَّهِ﴾

«کوه «صفا» و «مروه» از شعائر (و نشانه‌های) خداست».

سپس بالای صفا برود

و روبه روی کعبه بایستد و ستایش خدا را بگوید و بگوید:

(لا إله إلاَّ الله وحده لا شريك له، له الملك، وله الحمد، وهو على كل شيء قدير، لا إله إلاَّ الله وحده، أَنْجَزَ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الأَحْزَابَ وَحْدَهُ.)

و این دعا را سه بار تکرار کند.

و بین این دعاها، دعاهای دیگر نیز بگوید، و اگر فقط به همین اکتفا کرد اشکالی ندارد، و فقط به هنگام دعا دست‌هایش را بلند کند، و هنگام تکبیر با دستهایش اشاره نکند.

اشاره با هر دو دست یکی از اشتباهاتی است که بسیاری از حجاج و عمره‌گذاران مرتکب آن می‌شوند.

سپس از صفا پایین بیاید

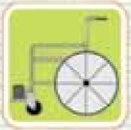
و به سوی مروه برود، و برای خود و خانواده و مسلمین دعا کند، وقتی به ستون چراغ سبز رسید

تند بدود، و دویدن فقط برای مردان است نه برای زنان.

و همچنان بدود تا اینکه به ستون چراغ سبز دوم می‌رسد، آنگاه از آنجا به صورت عادی راه برود، تا اینکه به مروه می‌رسد.

مروه

وقتی به مروه رسید رو به کعبه بایستد و همان ذکری را که به هنگام بالارفتن بر صفا گفته است بگوید، اما آن آیه را اینجا نمی‌خواند، و دعا کند سپس پایین بیاید و به سوی صفا حرکت کند، تا اینکه به ستون چراغ سبز می‌رسد، وقتی به چراغ سبز رسید بدود تا اینکه به ستون چراغ سبز دوم می‌رسد، سپس به صورت عادی راه برود، تا اینکه بالای صفا می‌رود، و اینگونه سعی هفتگانه را بین صفا و مروه تکمیل نماید. آمدن از صفا به مروه یک بار است، و برگشتن از مروه به صفا بار دیگر محسوب می‌شود.

و اگر خسته یا بیمار بود می‌تواند سوار گاری شود، و سعی را انجام دهد.

و زنی که در حالت قاعدگی و عادت ماهیانه‌اش می‌باشد. یا نفاس دارد می‌تواند سعی را انجام دهد، اما طواف کردن برای او جایز نیست،سعی به خاطر آن جایز است که محل سعی جزو مسجد الحرام نیست.

یکی از اشتباهات شایع در سعی

دویدن زنان بین چراغهای سبز به هنگام سعی است.

بعد از آن که سعی بین صفا و مروه را تکمیل کرد، عمره‌گذار موهای سرش را می‌تراشد، یا کوتاه می‌کند، و تراشیدن افضل و بهتر است، و باید به هنگام کوتاه کردن موی سر، تمامی موی سر کوتاه شود، و زن از موهای خود به اندازه یک بند انگشت کوتاه می‌کند.

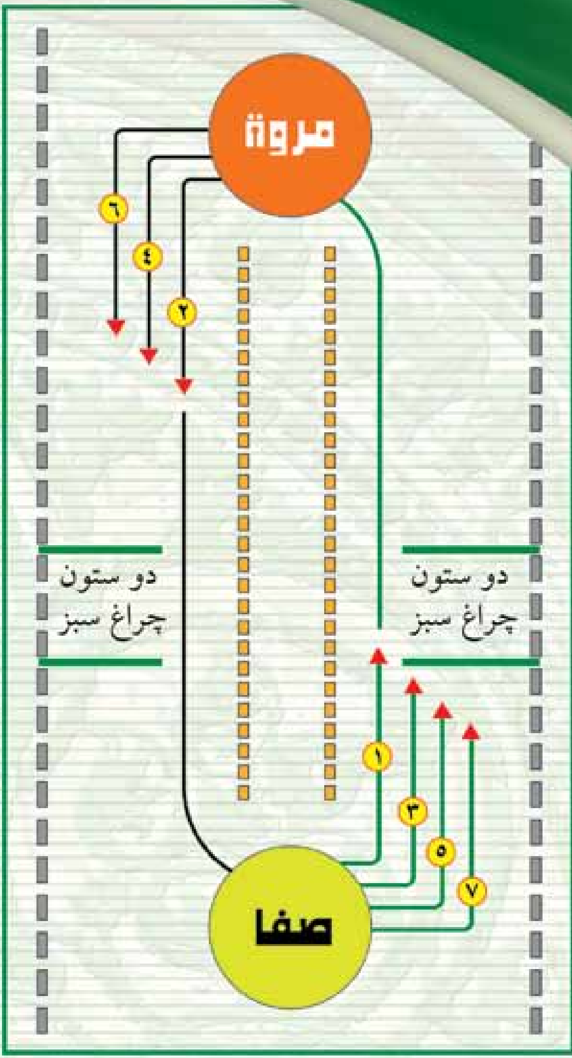
به این صورت اعمال عمره به پایان می‌رسد.

و بعد از آن چیزهایی که برای عمره‌گذار به علت احرام ممنوع شده بودند، حلال و جایز می‌گردند.

سعی

سعی هفت بار است از صفا شروع و به مروه پایان می‌یابد.

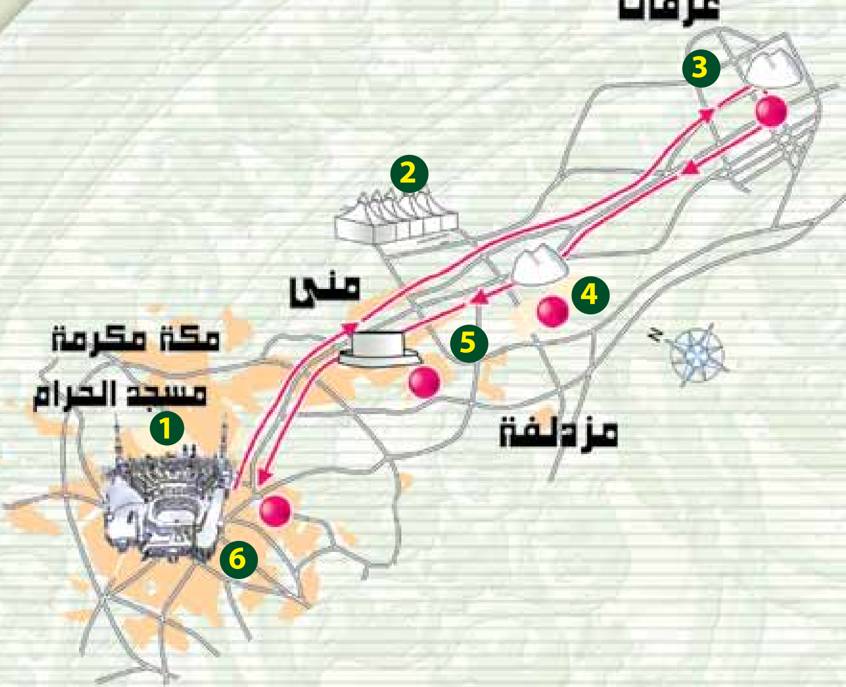

و دویدن فقط برای مردان است نه برای زنان.

صفت حج

اَلْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ

«حج، در ماه‌های معینی (شوال، ذی‌قعده، ده روز اول ذی‌حجه) است».

روز ترویه

هشتم ذی الحجه

اعمال حج در روز هشتم ذی الحجه که آن را یوم الترویه می گویند آغاز می‌شوند.

در این روز حاجی متمتع به هنگام چاشتگاه برای حج احرام می‌بندد، قبل از احرام بستن برای حج کارهایی از قبیل غسل و استعمال خوشبویی و نماز قبل از احرام، کارهایی که برای عمره انجام می‌داد، انجام می‌دهد، سپس از جایی که هست یعنی محل اقامت خود احرام می‌بندد.

اما قارن و حاجی مفرد از اول در احرام بوده‌اند.

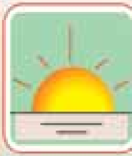
و قارن و متمتع و مفرد قبل از ظهر به سوی منی حرکت می‌کنند و نماز ظهر و عصر و مغرب و عشاء هر یک در وقت خودش در منی می‌خوانند، اما نمازهای چهار رکعتی را دو رکعت می‌خوانند، و شب نهم ذی الحجه را در منی باقی می‌مانند، و نماز صبح را در منی می‌خوانند.

هر کس که قبل از روز هشتم در منی بوده است، روز هشتم ذی الحجه از منی احرام می‌بندد.

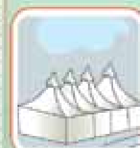
سنت این است که حاجی شب نهم ذی الحجه را در منی سپری نماید.

و نماز صبح را در منی بخواند، سپس منتظر بماند تا اینکه خورشید طلوع کند، آنگاه با متانت و آرامش و لبیک گویان و با ذکر خدا و تکبیر و تهلیل و حمد و ستایش خدا و تلاوت قرآن به سوی عرفات حرکت کند.

قبل از ظهر

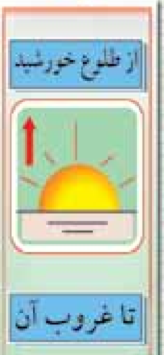
نماز ظهر، عصر
مغرب، عشا

ماندن شب در منی

نهم ذی الحجه:

روز عرفه

وقوف در عرفه یکی از ارکان حج است که حج بدون وقوف در عرفه صحیح نمی‌باشد، پیامبر ﷺ فرمود: (حج یعنی عرفه) ابوداود وترمذی.

روز عرفه بهترین روز است که خورشید در آن طلوع می‌کند.

در این روز جمعیت انبوه حجاج گروه گروه به میدان عرفات می‌آیند و در این روز بزرگ، مسلمین از زوال خورشید (اذان ظهر) تا غروب در عرفات باقی می‌مانند. در این روز خداوند به خاطر بندگانش بر ملائکه افتخار می‌کند.

در صحیح مسلم از عایشه رضی الله عنها روایت است که پیامبر ﷺ فرمود: (در روز عرفه بیش از همه روزها خداوند بندگانش را از جهنم آزاد می‌کند، و خداوند (با نازل شدن به آسمان دنیا نزولی که به جلال و کمالش تعلق دارد و از صفات اوست) به بندگانش نزدیک می‌شود، سپس به شما بر ملائکه افتخار می‌کند و می‌گوید: اینها چه می‌خواهند؟!).

خدایا فضل و نیکی تو خواهانیم

روز عرفه

نهم ذی الحجه

سنت است که . .

حاجی اگر برایش میسر بود قبل از زوال در وادی نمره اقامت نماید سپس بعد از خواندن نماز ظهر و عصر وارد حدود عرفه شود، و تا غروب در عرفه باقی بماند. تابلوهای راهنمای زیادی نصب شده که حدود عرفات را مشخص می‌کنند.

تمام سرزمین عرفه محل وقوف است.

حاجی در این روز بزرگ باید تلاش کند که از وقتش با لبیک گفتن و ذکر و استغفار و لا إله إلاّ الله گفتن و شکر و الحمد لله گفتن استفاده نماید، و با فروتنی و عاجزانه متوجه خدا باشد، و برای خود و خانواده و فرزندان و برادران مسلمانش دعا کند، به هنگام نماز ظهر امام در میان مردم ایراد خطبه می‌نماید، و آنها را موعظه و راهنمایی می‌کند، سپس نماز ظهر و عصر را با حجاج جمع و قصر می‌کند و با یک اذان و دو اقامه هر دو نماز خوانده می‌شوند، همان طور که پیامبر ﷺ چنین کرد، و قبل از این دو نماز، و میان آن دو، و بعد از آن‌ها دیگر نمازی نمی‌خواند.

حجاج باید در این روز خجسته و مبارک از ارتکاب اشتباهاتی که اجر و پاداش آنها را از بین می‌برد بپرهیزند.

اشتباهات شایع

در عرفات

بسیاری از حجاج در عرفات مرتکب اشتباهاتی می شوند که باید به آن تذکر داده شوند که برخی عبارتند از:

- اقامت گزیدن بیرون از حدود عرفه و ماندن در آن جا تا اینکه خورشید غروب می‌کند، و سپس از آنجا حرکت کردن به سوی مزدلفه، هر کس چنین کند حج او صحیح نیست.

- بازگشتن از عرفه قبل از غروب خورشید، و این جایز نیست چون این کار مخالفت با عمل رسول الله ﷺ است.

- فشار آوردن بر یکدیگر و هل دادن به خاطر بالا رفتن بر کوه عرفه(جبل الرحمه) و رسیدن به قلّه آن، و دست کشیدن به آن، و نماز خواندن بر آن، که همه این کارها بدعت‌هایی هستند که در شریعت اساس و پایه‌ای ندارند، و علاوه بر آن این کارها برای سلامتی و تندرستی زیان آور می‌باشد.

- یکی دیگر از اشتباهاتی که در عرفه مرتکب می‌شوند این است که به هنگام دعا رو به کوه عرفه می‌ایستند.

- حال آن که سنت این است که به هنگام دعا انسان رو به قبله بایستد.

مزدلفه

به هنگام غروب خورشید در روز عرفه

کاروان‌های حجاج به سوی مشعر الحرام (مزدلفه) حرکت می‌کنند تا آن‌جا نماز مغرب و عشاء را به صورت جمع و قصر با یک اذان و دو اقامه بخوانند، و شب را در آن‌جا بخوابند و لبیک بگویند، و ذکر خدا را بنمایند، و شکر خدا را به خاطر فضل و احسانش به جای بیاورند، که برایشان حضور در عرفه را مقدر نموده است.

و بعضی از حجاج در مزدلفه مرتکب اشتباهاتی می‌گردند که باید تذکر داده شوند، و باید از آن بپرهیزند.

برخی از این اشتباهات عبارتند از:

- روی آوردن به جمع آوری سنگریزه قبل از ادای نمازمغرب و عشاء.
- اعتقاد داشتن به اینکه سنگریزه‌ها باید فقط از مزدلفه جمع آوری شوند.
- شستن سنگ ریزه‌ها،چون پیامبر ﷺ این کار را نکرده است.

همانطور که گفتیم سنت این است که حجاج شب را در مزدلفه سپری کنند، و نماز صبح را آن‌جا بخوانند.

به زنان و افراد ناتوان و کودکان و کسانی که سرپرست ایشان هستند اجازه داده شده است که بعد از نیمه شب به سوی منی حرکت کنند.

وقتی حاجی نماز صبح را در مزدلفه خواند، مستحب است که در کنار مشعرالحرام که کوهی در مزدلفه می‌باشد بایستد، و یا اینکه در هر جایی از مزدلفه که برایش میسر بود وقوف کند، و آنگاه رو به قبله نماید و به کثرت ذکر خدا را بگوید، و دعا نماید، و لبیک بگوید، سپس قبل از طلوع خورشید حرکت کند، و زمانی که به سوی منی می‌رود، سنگریزه‌های رمی را جمع آوری کند، هفت سنگریزه، کمی بزرگتر از دانهٔ نخود تهیه کند تا بوسیله این سنگریزه جمره عقبه را رمی کند، و بقیه سنگریزه‌ها را می‌تواند از منی جمع آوری کند.

و اینگونه با فروتنی و ذکر خدا به سوی جمره رهسپار می‌شود و لبیک بگوید:

لبیک اللهم لبیک، لبیک لا شریک لک لبیک، إنّ الحمد والنعمة لک والملک.. لا شریک لک

هنگام غروب

بسوی مزدلفه

نماز مغرب با عشا بصورت قصر و جمع

ماندن شب در مزدلفه

نماز صبح

ذکر و دعا

جمع کردن سنگریزه

بسوی منی

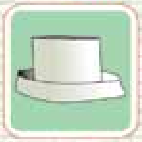
منی

وقتی حاجی به منی رسد

بلافاصله به سوی جمره عقبه برود، و آن همان جمره‌ای است که به مکّه نزدیکتر است، وقتی به جمره عقبه رسید لبیک گفتن را متوقف نماید.

اعمالی که در منی صورت می‌گیرد:

۱

جمره عقبه را با هفت سنگریزه پی در پی رمی کند، و به هنگام پرت کردن هر سنگریزه‌ای، الله أکبر بگوید.

تقصیر

۲

سپس قربانی را ذبح کند، اگر بر او لازم بوده، و خودش از آن بخورد، و به فقراء بدهد.

تقصیر

۳

حلق

بعد موهای سرش را بتراشد، یا کوتاه کند، اما تراشیدن موی سر افضل و برتر است، و زن موهای خود را به اندازه یک بند انگشت کوتاه نماید.

تقصیر

این کارها را به این ترتیب انجام دادن بهتر است.

و اگر برخی را بر برخی دیگر مقدم کرد اشکالی ندارد.

روزعید قربان

یعنی روز دهم ذی الحجه

روزی است که مسلمین در شرق و غرب به استقبال آن می‌روند، در این روز حجاج به صورت خاصی در میدان منی می‌باشند، و از نعمتی که خداوند به آنها ارزانی کرده شادمان هستند، و قربانی‌های خود را به قصد تقرب به خدا ذبح می‌کنند.

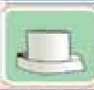
حاجی بعد از رمی جمره عقبه تکبیر گفتن را آغاز می‌نماید .. الله أكبر الله أكبر الله أكبر، لا إله إلا الله. الله أكبر الله أكبر ولله الحمد.

بعضی از اشتباهاتی که حجاج در هنگام رمی جمرات مرتکب آن می‌شود:

- افرادی معتقدند که موقع رمی جمرات، شیطان را می‌زنند، بنابراین با خشم و نفرت و فحش سنگ می‌اندازند. و حال آن که رمی جمرات فقط برای اقامه ذکر خداوند است.
- زدن جمرات با سنگریزه‌های بزرگ، یا با کفش و چوب، که این غلو در دین است، و پیامبر ﷺ از آن نهی کرده است.
- هل دادن و فشار آوردن بر یکدیگر به خاطر رمی جمرات که اشتباه بزرگی است، و بر حاج لازم است که با برادرانش مهربان باشد، و از جای مناسبی سنگریزه را پرتاب کند تا داخل حوض بیافتد، و اصابت کردن آن به ستون شرط و لازم نیست.
- همه سنگریزه‌ها را با هم پرتاب کردن، در این صورت فقط برای او یک سنگریزه حساب می‌شود، و باید سنگریزه‌ها را یکی پس از دیگری به سوی جمره پرتاب کرد، و با پرتاب هر یک، الله أكبر گفت.

بعد از آن که حاجی جمره عقبه را رمی نمود، و موهای سرش را تراشید یا کوتاه کرد، همه چیزهایی که در حالت احرام بوده‌اند برایش حلال و جایز می‌گردند به جز زنان.

بسوی جمره عقبه برود.

گفتن تلبیه را قطع می‌کند

جمره عقبه را رمی می‌کند.

گفتن الله اکبر برای عید

قربانی را ذبح می‌کند

می‌تراشد یا کوتاه می‌کند

جمرات

به هنگام رسیدن به منی

در صبح روز عید بهتر است کارهای ذیل به این ترتیب انجام شوند.

۱ رمی جمره عقبه با هفت سنگریزه

و همراه با انداختن هر سنگریزه‌ای تکبیر بگوید.

۲ در طول سه روز تشریق هر سه

جمره صغری و وسطی و عقبه باید رمی گردند،
و به هر جمره‌ای هفت سنگریزه باید زده شود.

طواف افاضه

یکی از ارکان حج است

طواف افاضه یکی از ارکان حج است که جز با آن حج تکمیل نمی‌شود.

حاج بعد از آن که در صبح روز عید جمره عقبه را رمی کرد به سوی مکّه می‌رود تا هفت دور طواف افاضه را انجام دهد، و سپس بعد از آن سعی را انجام دهد، اگر متمتع است، اگر قارن یا مفرد بود در صورتیکه قبلاً با طواف قدوم سعی نکرده بود هم اینک سعی را انجام می‌دهد.

جایز است

و تاخیر طواف افاضه تا بعد از ایام تشریق و فارغ شدن از رمی جمرات جایز است.

وقتی حاج رمی و تراشیدن موی سر و طواف افاضه را انجام دهد همه چیزهایی که در حالت احرام برای او ممنوع بوده‌اند برایش حلال و جایز می‌گردند، حتی زنان.

شب یازدهم ذی الحجه

بعد از طواف افاضه در روز دهم ذی الحجه حاجی به منی بر می‌گردد تا سه شب ایام تشریق را در آن‌جا بگذراند، و کسی که می‌خواهد زودتر برود دو شب در منی باقی می‌ماند، و چنانکه خداوند متعال می‌فرماید:

﴿وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَى وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٠٣﴾﴾ سورة البقرة

«و خدا را در روزهای معینی یاد کنید(روزهای ۱۱ و۱۲ و۱۳ ماه ذی‌حجه). و هر کس شتاب کند، (و ذکر خدا را) در دو روز انجام دهد، گناهی بر او نیست، و هر که تاخیر کند، (و سه روز انجام دهد نیز) گناهی بر او نیست؛ برای کسی که تقوا پیشه کند. و از خدا بپرهیزید! و بدانید شما به سوی او محشور خواهید شد».

شب یازدهم

شب دوازدهم

شب سیزدهم

بر حاجی واجب است:

- جمرات را در سه روزی که در منی هست رمی کند.
- الله اکبر گفتن همراه پرتاب کردن هر سنگریزه.
- زیاد ذکر و دعا کردن.
- پایبندی به آرامش و متانت.

حاجی باید از فشار آوردن و هل دادن و درگیرشدن با دیگران در زمان رمی جمرات بپرهیزد.

رهنمودها

سنت است. .

که حاجی بعد از رمی جمره صغری و وسطی رو به قبله بایستد و دست‌هایش را بلند کرده و دعا کند اما بدون آن که سبب فشار آوردن و هل دادن به دیگران گردد.

اما بعد از جمره کبری یعنی جمره عقبه نایستد، و بعد از آن دعا نکند.

هر کسی بخواهد دو روز در منی بماند در روز دوازدهم هر سه جمره را رمی کند، و سپس قبل از غروب خورشید از منی خارج شود. اما اگر خورشید غروب کرد و او هنوز در منی باقی بود، باید شب سیزدهم را در منی بگذراند، و در روز سیزدهم رمی کند.

اما اگر خودش را آماده کرده بود که بعد از روز دوم برود می‌تواند برود، و بر او لازم نیست که شب را در منی بگذراند.

طواف وداع

بعد از بیرون رفتن از منی

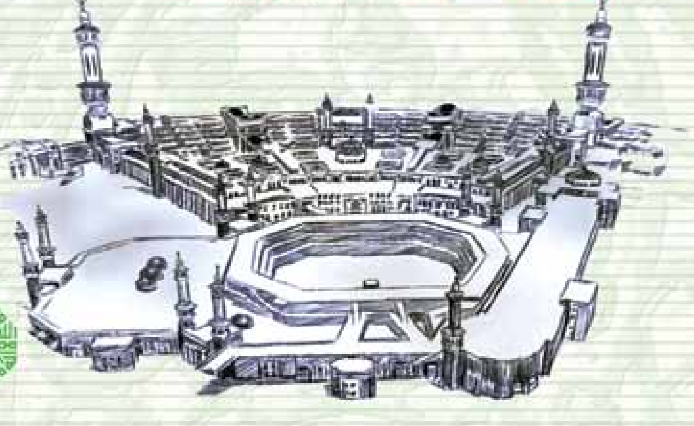
بعد از بیرون رفتن از منی حجاج برای طواف پیرامون کعبه به سوی مکّه مکّرمه رهسپار می‌گردند، پس از آن که حجاج مناسک و واجبات و ارکان حج را انجام می‌دهند باید آخرین کارشان طواف وداع باشد، زیرا پیامبر ﷺ می‌فرماید:

(هیچ کسی از شما بیرون نرود مگر اینکه برای آخرین بار کعبه را طواف نماید). متفق علیه.

طواف وداع آخرین واجب از واجبات حج است

حاجی باید اندکی قبل از سفر به سوی دیار خود آن را انجام دهد، این طواف بر همه واجب است

به جز زنانی که در آن وقت، دوران قاعدگی و عادت ماهیانه آنها باشد، یا نفاس باشند. طواف وداع از ذمه این زنان ساقط است. و بر آنها چیزی واجب نیست.

نکته‌ها

ارکان و واجبات حج

ارکان حج ٤ تا هستند

١	احرام.
٢	وقوف به عرفه.
٣	طواف افاضه.
٤	سعی.

هرکسی رکنی از این چهار رکن را ترک نماید حج او کامل نیست.

واجبات حج ٧ تا هستند

١	احرام از میقات.
٢	وقوف در عرفه تا غروب خورشید.
٣	شب را در مزدلفه ماندن.
٤	شب‌های ایام تشریق را در منی سپری کردن.
٥	رمی جمرات.
٦	تراشیدن موی سر یا کوتاه کردن آن.
٧	طواف وداع.

هر کس واجبی را ترک کرد بر او فدیه لازم می‌شود،

و فدیه گوسفندی است که باید در مکّه آن را ذبح کند و بین فقرای مکّه تقسیم نماید و خود از آن گوشت نخورد.

احکام
ویژه بانوان

احکام ویژه بانوان

شرایط واجب بودن حج برای مردان و زنان عبارتند از:

- اسلام
- عقل
- بلوغ
- آزاد بودن
- توانایی داشتن.

اما برای زن شرط دیگر است که محرمی همراهش باشد

و در سفر حج، او را همراهی کند، مانند: شوهر یا پدر یا پسر و یا برادر و یا کسی که برای همیشه نکاحش با آن زن حرام است، و اگر محرمیت سببی باشد مثل برادر رضاعی یا شوهر مادر یا پسر شوهر باز هم جایز است.

و دلیلش حدیث ابن عباس ﷺ می‌باشد که می‌گوید از پیامبر خدا ﷺ شنیدم که در سخنرانی‌اش می‌فرمودند:

«هیچ مردی با زنی (بیگانه) خلوت نکند.
و هیچ زنی بدون محرم، به مسافرت نرود.

مردی برخاست و گفت: ای رسول خدا! همسرم به حج رفته، و من برای فلان غزوه، ثبت نام شده‌ام، پیامبر اکرم ﷺ فرمود: «برو و همراه همسرت، حج کن». متفق علیه.

و از ابن عمر ﷺ روایت است که پیامبر خدا ﷺ فرمود:

«هیچ زنی شرعاً حق ندارد مسافت سه روز را بدون محرم به سفر برود». متفق علیه.

و احادیث زیادی آمده که از سفر کردن زن برای حج یا دیگر جاها بدون محرم نهی می‌نماید، چون زن ضعیف است و در سفر مشکلاتی برایش پیش می‌آید که توانایی رویارویی با آن را جز مردان ندارند، و زن طعمه‌ای است که فاسقان به او چشم می‌دوزند، بنابراین باید محرمی داشته باشد که او را حفاظت و حمایت نماید.

باید محرمی که زن را در حج همراهی می‌نماید

مسلمان
و عاقل
و بالغ باشد.

اگر زن محرمی نیافت و از یافتن محرم ناامید گردید، باید به نیابت از خود کسی دیگر را به حج بفرستد.

مطالبی در رابطه با احرام و حج زنان

۱ اگر حج نفلی باشد زن باید از همسرش برای رفتن به حج اجازه بگیرد، چون با رفتن زن به حج حق شوهر ضایع می‌شود. و بنابراین شوهر حق دارد زن را از رفتن به حج سنت منع کند.

۲ به اتفاق علماء زن می‌تواند در حج یا عمره از مرد نیابت کند و به جای او حج نماید، همچنانکه می‌تواند زن دیگری به جای او حج کند، دخترش باشد، یا زن دیگری.

۳ اگر زن در راه حج یا عمره زمان عادت ماهیانه‌اش فرا رسد و یا خون نفاس شد، به راهش ادامه دهد و حج خود را تکمیل نماید، و همه کارهایی را که زنان دیگر که در حالت پاکی انجام می‌دهند، انجام بدهد، و فقط طواف نکند، و اگر در به هنگام نیت احرام عادت ماهیانه (حیض) او شروع شد احرام ببندد، چون برای نیت احرام طهارت شرط نیست.

٤ زن به هنگام احرام بستن کارهایی را از قبیل غسل کردن و نظافت و گرفتن موهای زاید بدن و کوتاه کردن ناخن که مردان انجام می‌دهند، او هم انجام بدهد و اگر به بدنش خوشبویی بمالد اشکالی ندارد به شرطی که بوی آن در هوا نپیچد، زیرا در حدیث از ام المومنین عایشه ﵂ روایت است که گفت: (ما همراه پیامبر ﷺ بیرون می‌آمدیم و به هنگام بستن احرام مسک بر پیشانی‌های خود می‌مالیدیم و وقتی عرق می‌کردیم بر چهره‌هایمان جاری می‌شد و پیامبر ﷺ آن را می‌دید و ما را از آن نهی نمی‌کرد). ابو داود.

بانوان

۵ به هنگام نیت احرام، زن باید برقع و نقاب خود را قبل از احرام بیرون بیاورد، پیامبر ﷺ می‌فرماید:

(زنی که احرام بسته است نقاب نزند). بخاری.

اما چهره‌اش را بدون نقاب زدن بپوشاند، به این صورت که وقتی در معرض دید مردان نامحرم قرار می‌گیرد چهره‌اش را با روسری یا پارچه‌ای بپوشاند، و همچنین دست‌هایش را از دید نامحرمان با گذاشتن پارچه‌ای بر آن بپوشاند، اما دستکش نپوشد، چون چهره و دستها طبق قول راجح عورت هستند، و پوشاندن آن از مردان بیگانه در حالت احرام و غیر حالت احرام واجب است.

٦ زن در حالت احرام می‌تواند هر نوع لباس زنانه که آرایش و زینتی در آن نباشد و مشابهتی به لباس مردان نداشته باشد و تنگ و شفاف و کوتاه نباشد، بپوشد، و لباس زن باید گشاد و فراخ و کلفت باشد.

و به اجماع علماء زنی که در حالت احرام است می‌تواند پیراهن و زیر شلوار و روسری و موزه بپوشد و لازم نیست که لباسی با رنگ مشخصی مثلاً، سبز یا غیره بپوشد، بلکه هر لباسی با هر رنگ زنانه‌ای باشد می‌تواند بپوشد، و هر وقت که بخواهد می‌تواند آن را عوض کند. المغنی ۳۲۸/۳.

۷ سنت است که زن بعد از احرام بستن لبیک بگوید، به صورتی که خودش بشنود، و بلند کردن صدا برای زن مکروه است. چون بیم آن می‌رود که صدای او فتنه ایجاد کند، از این رو سنت نیست که زن اذان یا اقامه بگوید، و اگر در نماز اشتباهی رخ دهد و بخواهد متوجه کند، باید دست بزند و این که سبحان الله بگوید سنت نیست. المغنی ۳۳۰/۲-۳۳۱.

تنبیهات

قاطی شدن با مردان

رمل کردن بر زنان

اضطباع بر زنان

۸ بر زن لازم است که در زمان طواف کاملا حجاب داشته باشد، و صدایش را پایین بیاورد، و چشمهایش را از نگاه به نامحرمان حفاظت کند، و با مردان اختلاط نکند ، و فشار بر آنها نیاورد، به خصوص در کنار حجرالاسود و رکن یمانی ، و از گوشه مطاف طواف کند، چون اختلاط کردن و برخورد بدن زن با مردان حرام است، و باعث فتنه می‌گردد، اما نزدیک بودن در طواف به کعبه و بوسیدن حجرالاسود اگر میسر باشد سنت هستند، بنابراین نباید زن به خاطر انجام دادن سنت مرتکب کار حرام بشود، و سنت برای زن این است که از دور وقتی برابر حجرالاسود قرار می‌گیرد به سوی آن اشاره کند.

۹ زنان در طواف و سعی بین صفا و مروه باید به طور عادی راه بروند و به اجماع علماء رمل کردن در طواف دور کعبه و در سعی بین صفا و مروه، و نیز اضطباع بر زنان لازم نیست. المغنی ۳۳٤/۳.

۱۰ زن حاجی در عادت ماهیانه (حیض) همه مناسک حج از قبیل احرام و وقوف در عرفه و شب گذراندن در مزدلفه و رمی جمرات را انجام بدهد و فقط کعبه را طواف نکند تا وقتی که پاک شود، چنان که پیامبر ﷺ به عایشه ؓ گفت: (همه کارهایی را که حاجی انجام می‌دهد انجام بده، غیر از اینکه کعبه را طواف نکن تا وقتی که پاک شوی). متفق علیه.

تذکر:

اگر زنی طواف کرد و پس از اتمام کردن طواف عادت ماهیانه او شروع شد، در همین حالت می‌تواند سعی بین صفا و مروه را انجام دهد، چون برای سعی بین صفا و مروه طهارت شرط نیست.

۱۱ زنان می‌توانند به همراه افراد ضعیف و ناتوان بعد از پنهان شدن ماه از مزدلفه حرکت کنند و جمره عقبه را رمی نمایند، چون شلوغی روز برای ایشان خطرناک است.

۱۲ زن برای حج و عمره از موهای سرش به اندازه یک بند انگشت کوتاه می‌کند، و تراشیدن موی سر برایش جایز نیست.

۱۳ زنی که عادت ماهیانه (حیض) دارد وقتی جمره عقبه را رمی کرد، و موهای سرش را کوتاه نمود از احرام بیرون می‌شود، و آنچه که به خاطر احرام بر او حرام بوده است برایش حلال می‌گردد، و برای شوهرش زمانی حلال می‌شود که طواف افاضه را انجام دهد، اگر قبل از انجام طواف افاضه با شوهرش آمیزش کرد فدیه بر او واجب می‌شود، و فدیه آن ذبح کردن یک گوسفند در مکه و توزیع آن بین فقرای حرم است.

۱۴ وقتی بعد از طواف افاضه عادت ماهیانه زن (حیض) شروع شد، بعد از ادای حج به سوی شهر خود سفر نماید، و طواف وداع بر او واجب نیست، چون از عایشه رضي الله عنها روایت است که گفت:

(صفیه بنت حُیی بعد از برگشتن از منی و انجام طواف افاضه عادت ماهیانه‌اش شروع شد و این قضیه را برای پیامبر ﷺ بازگو نمودم فرمود: آیا همین ما را نگاه داشته است؟! گفتم ای رسول خدا او از مشاعر برگشته و کعبه را طواف کرده است، و بعد از آن دچار قاعدگی شده است، فرمود پس حرکت کنید). متفق علیه.

و از ابن عباس رضي الله عنهما روایت است که پیامبر ﷺ به مردم، امر کرد که آخرین عملشان در ایام حج، طواف (وداع) باشد مگر زنان حائضه و نفاسه که از این مستثنا می‌باشند.

متفق علیه.

می‌توانند همراه افراد ضعیف و ناتوان بروند

فقط مویش را کوتاه می‌کند

طواف وداع از زنان حائضه و نفاسه ساقط می‌شود

مدينه نبوي
صفت زيارت
مسجد نبوي

صفت زیارت مسجد نبوی

مدینه محل هجرت پیامبر ﷺ و آرامگاه ایشان است.

مسجد نبوی در مدینه قرار دارد، و پیامبر ﷺ فرمود: بار سفر (به سوی هیچ مسجدی) بسته نشود مگر به:

۱	مسجد الحرام
۲	مسجد من (مسجد النبی)
۳	مسجد الاقصی

زیارت مسجد النبی از واجبات حج نیست، بلکه هیچ ارتباطی با حج ندارد، و برای زیارت آن نیاز به بستن احرام نیست، اما زیارت مسجد النبی مشروع و مستحب است که در طول سال در هر وقتی می‌توان به زیارت آن رفت. اگر خداوند به کسی توفیق داد و برایش میسر نمود که به سرزمین حرمین شریفین برود، سنت است که به مدینه برود و در مسجد النبی نماز بخواند، زیرا نماز خواندن در آن از هزار نماز در مساجد دیگر بهتر است، به جز مسجد الحرام

که یک نماز در مسجد الحرام برابر با صدهزار نماز در مساجد دیگر است.

- وقتی زائر به مسجد النبی رسید با پای راست داخـل شـود و بگوید:

(بسـم الله والصـلاة والسـلام علـى رسـول الله، أعـوذ بالله العظـيم، ووجهـه الكـريم، وسـلطانه القـديم، مـن الشـيطان الرجيم، اللهم افتح لي أبواب رحمتک).

- و این دعایی است که بـه هنگـام ورود بـه هـر مسـجدی خوانده می‌شود.

بعد از ورود به مسجد نبوی

- ابتدا دو رکعت نماز تحیهٔ مسجد بخوانـد، و اگـر ایـن دو رکعت در روضه (بین قبر پیـامبر و منبـرش) خوانـده شـود، بهتر اسـت، و اگـر میسـر نبـود در هرجـایی از مسـجد کـه می‌تواند این دو رکعت را بخواند، سپس به سوی قبر پیـامبر ﷺ و مقابل آن بایستد و بر پیامبر ﷺ بـا ادب و صـدایی آهسته سلام کند.

و بگوید:

(السلام عليک أيها النبي ورحمة الله وبرکاته، و بر پیامبر درود بفرستد .

و اگر بگوید: اللهم آتـه الوسـيلة والفضـيلة وابعثـه المقام المحمود الذي وعدته، اللهم أجزه عن أمته أفضل الجزاء)، اشکالی ندارد.

◀ سپس کمی

به سمت راست برود تا برابر قبر ابوبکر صدیق ﵁ قرار بگیرد

و آنگاه بر او سلام کند و برایش دعای رحمت و آمرزش و رضایت طلب نماید.

◀ سپس کمی

به سمت راست خود آن طرف‌تر برود تا برابر قبر عمر بن الخطاب ﵁ قرار گیرد

و بر او سلام کند و برایش دعای رحمت و آمرزش نماید.

ملاحظه می‌شود

بعضی از زائران مسجد نبوی مرتکب اشتباهاتی می‌گردند که از قبیل بدعت هستند و اصل و اساسی در شریعت ندارند و از صحابه نیز ثابت نیست.

برخی از این اشتباهات:

- دست کشیدن به پنجره‌های حجره و گوشه‌های مسجد.
- رو به قبر نمودن به هنگام دعا.

وحال آنکه صحیح این است که به هنگام دعا باید رو به قبله نمود.

برای زائر سنت است که:

۱ قبرستان بقیع را که بسیاری از صحابه از جمله خلیفهٔ سوم عثمان بن عفان ﷺ در آن دفن شده‌اند زیارت کند.

۲ و همچنین سنت است که زائر به زیارت قبور شهدای اُحد که یکی از آنها سید الشهداء حمزه بن عبدالمطلب ﷺ می‌باشد برود و برای آنها دعا کند، همان طور که پیامبر ﷺ به مسلمین آموخته است که به هنگام زیارت قبور بگویند:

(السلام علیکم أهل الدیار من المؤمنین والمسلمین وإنّا إن شاء الله بکم لاحقون نسأل الله لنا ولکم العافیة). مسلم.

۳ سنت است که وضوء بگیرد و به مسجد قبا برود و در آن نماز بخواند، و مسجد قبا اولین مسجدی است که در اسلام بنا شده است، چنان که پیامبر ﷺ چنین نمود، و در این مورد در حدیث سهل بن حنیف ﷺ تشویق کرد و فرمود: (هر کس در خانه‌اش طهارت کند سپس به مسجد قبا بیاید و در آن نماز بخواند به اندازه ثواب یک عمره به او پاداش می‌رسد).

و در صحیحین از ابن عمر ﷺ روایت است که:

پیامبر ﷺ سواره و پیاده به مسجد قبا می‌رفت و در آن دو رکعت نماز می‌خواند.

۴ و علاوه بر اینها در مدینه دیگر چنان مساجد و اماکنی نیست که زیارت آن مسنون باشد، بنابراین نباید انسان خودش را دچار مشقت نموده و از اینجا به آن جا برود، چون این رفتن‌ها پاداش و ثوابی ندارد.

پرسش و پاسخ

فَسۡـَٔلُوٓاْ أَهۡلَ ٱلذِّكۡرِ إِن كُنتُمۡ لَا تَعۡلَمُونَ

النحل: ۴۳

«اگر نمی دانید، از علماء و آگاهان بپرسید».

س: بعضی به کسانی که با هواپیما به حج می‌آیند فتوا می‌دهند که از جده احرام ببندند، و برخی دیگر اعتراض می‌کنند، و این را قبول ندارند، کدام صورت در این مسئله درست است؟

ج: بر همه حجاج که از طریق هوا یا دریا و یا خشکی می‌آیند لازم است که از میقاتی احرام ببندند که از آن عبور می‌کنند، یا هواپیما و یا کشتی برابر آن قرار می‌گیرد، چون پیامبر ﷺ وقتی میقات‌ها را مشخص کردند فرمود: (این میقاتها برای ساکنین آنها، و برای کسانی که از آن نواحی عبور می‌کنند، و ساکن آنجا نیستند، و برای حج و عمره می‌روند، معین شده است). متفق علیه.

اما جده میقات حجاجی که از بیرون می‌آیند نیست، بلکه فقط میقات کسانی است که در جده مقیم هستند، و میقات کسانی است که بدون آن که قصدی برای حج یا عمره داشته باشند به جده آمده‌اند، و سپس بعد از آن، تصمیم حج یا عمره کرده‌اند.

عبدالعزیز بن باز رحمه الله

س: مردی برای خودش نیت حج کرده است، و او قبلاً نیز حج نموده است، سپس وقتی که در عرفه می‌آید قصد عوض کردن نیت خود می‌کند که بجای یکی از خویشاوندانش حج نماید، آیا این جایز است؟

ج: انسان وقتی برای خودش احرام حج ببندد حق ندارد که نیت خود را در راه یا در عرفه و یا در جایی دیگر تغییر دهد، بلکه او باید برای خودش حج کند، و نمی‌تواند نیت خود را تغییر دهد، و حج خود را برای پدر و یا مادر خود و یا کسی دیگر قرار دهد، چون خداوند می‌فرماید:

﴿وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ﴾

«و حج و عمره را برای خدا به اتمام برسانید».

پس وقتی برای خودش احرام بست باید آن را برای خود کامل بگرداند، و اگر برای دیگری غیر از خودش احرام بست باید آن را برای او کامل نماید و بعد از احرام نمی‌تواند نیت خود را تغییر دهد.

عبدالعزیز بن باز رحمه الله

س: مادرم وفات نمود و من در آن وقت سن و سال کمی داشتم و شخص مورد اعتمادی را با دادن مزدش فرستاده‌ام تا به جای او حج کند، و پدرم نیز وفات کرده است، و از برخی از خویشاوندانم شنیده‌ام که پدرم حج کرده است، آیا جایز است که من به کسی مزد بدهم و او را به جای مادرم بفرستم تا حج کند، یا اینکه من باید خودم به جای پدر و مادرم حج کنم، آیا با اینکه شنیده‌ام که پدرم حج کرده است برایش حج کنم یا نه؟

ج: اگر خودت برای پدر و مادرت حج کنی و بکوشی حج خود را مطابق شریعت کامل نمایی بهتر است، و اگر به فرد متدین و امانتداری مزد بدهی که جای آنها حج کند اشکالی ندارد، و بهتر آن است که برای آنها حج و عمره‌ای انجام دهی، و همچنین کسی را که به نیابت از آنها می‌فرستی تا برای آنها حج کند می‌توانی به او بگویی که برای پدر و مادرت حج و عمره کند، و تو با این کار به پدر و مادرت نیکی کرده‌ای، خداوند از ما و شما بپذیرد.

عبدالعزیز بن باز رحمه الله

س: زنی حج کرده و همه مناسک را انجام داده به جز رمی جمره‌ها، او جمرات را خودش رمی نکرده است، و برای خود وکیلی گرفته که به جای او رمی کند، چون این زن بچه کوچکی همراه با خود دارد، و نیز باید گفت که این حج فرض اوست حکم این چیست؟

ج: اشکالی ندارد و وکیل او وقتی جمرات را به جای او رمی کند از گردن او ساقط می‌شود چون شلوغی رمی جمرات برای زنان، به خصوص زنی که بچه به همراه دارد بسیار خطرناک است.

عبدالعزیز بن باز رحمه الله

س آیا جایز است که فردی، کسی دیگر را سفارش کند که به جای او حج نماید، و باید گفت که فرد سفارش کننده هنوز زنده است؟

ج اگر کسی که فرد دیگری را توصیه می‌نماید که بجای او حج کند به علت پیری و سالخوردگی یا بیماری مزمن ناتوان است، اشکال ندارد، چون پیامبر ﷺ در جواب کسی که گفت پدرش توانایی حج ندارد، فرمود: (به جای پدرت حج کن و عمره انجام بده). و وقتی که زن خثعمیه به پیامبر گفت که ای رسول خدا حج بر پدرم فرض است اما او نمی‌تواند، پیامبر فرمود: به جای پدرت حج کن.

عبدالعزیز بن باز رحمه‌الله

س وقتی شخصی فوت کرد و هیچ کسی را به حج کردن برای خود توصیه نکرده باشد، اگر پسرش برای او حج کند فریضه از گردن او ساقط می‌شود؟

ج اگر فرزند مسلمانش که برای خودش حج کرده برای او حج کند فریضه از گردن او ساقط می‌گردد، و همچنین اگر کسی دیگر از مسلمین که خودش حج کرده است برای او حج نماید فریضه از گردن او ادا می‌شود، چون در صحیحین از ابن عباس رضی‌الله‌عنهما روایت است که (زنی پرسید: ای رسول خدا: خداوند حج را بر بندگانش فرض کرده است. پدرم واجد شرایط است ولی پیر و ناتوان است و نمی‌تواند خود را بر روی شتر یا سواری دیگر، نگه دارد. آیا می‌توانم بجای او، حج نمایم؟ آنحضرت ﷺ فرمود: بلی برای او حج کن).

عبدالعزیز بن باز رحمه‌الله

س: آیا حاجی می‌تواند قبل از انجام طواف افاضه، سعی حج را انجام دهد؟

ج: اگر حاجی مفرد یا قارن باشد می‌تواند سعی را قبل از طواف افاضه انجام دهد، یعنی بعد از طواف قدوم سعی را انجام دهد، همان طور که پیامبر ﷺ و آن دسته از اصحابش که قربانی را به همراه خود آورده بودند چنین کردند، اما اگر متمتع باشد بر او دو سعی لازم است. اول: هنگام آمدن به مکّه که این سعی برای عمره است، دوم: سعی در حج، و افضل این است که بعد از طواف باشد، چون سعی تابع طواف است، اگر سعی را بر طواف مقدم کرد طبق قول راجح اشکالی ندارد، چون از پیامبر ﷺ در این مورد پرسیده شد و به او گفته شد، قبل از طواف سعی کرده‌ام؟؟ فرمود: اشکالی ندارد.

پس حاجی در روز عید پنج کار را به ترتیب انجام دهد:

۱ رمی جمره عقبه.
۲ ذبح کردن قربانی.
۳ تراشیدن یا کوتاه کردن موی سر.
۴ طواف کعبه.
۵ سعی بین صفا و مروه.

مگر آن که حاجی مفرد یا قارن باشد که بعد از طواف قدوم سعی خود را انجام داده باشد، و افضل این است که این کارها بر حسب ترتیب مذکور انجام شود ، و اگر برخی را بر دیگری مقدم کرد به خصوص در صورت ضرورت اشکالی ندارد، و این رحمت و آسان گیری خداوند، بر بندگانش است.

محمد بن عثیمین رحمه الله

س اگر کسی برای خودش عمره انجام دهد سپس به محل بستن احرام در مکه (تنعیم) برود و به نیابت از پدرش برای عمره احرام ببندد آیا این درست است، یا باید که از میقات اصلی احرام ببندد.؟

ج وقتی برای خودت عمره کردی و سپس از احرام بیرون آمدی و خواستی برای پدرت که فوت کرده، یا ناتوان است، عمره کنی به جایی خارج از حدود حرم همچون تنعیم می‌روی و از آن‌جا برای عمره احرام می‌بندی، و بر تو لازم نیست که به میقات سفر کنی.

کمیسیون فتوی

س آیا تلفظ نیت با زبان به هنگام احرام بستن جایز است؟

ج تلفظ نیت در هیچ جایی جایز نیست، به جز در احرام، چون از پیامبر ﷺ ثابت است که برای احرام نیت را با زبان گفته است، اما برای نماز و طواف نباید با زبان نیت کرد، بنابراین نباید برای نماز چنین نیت کرد که: **نویت أن أصلي**، و یا برای طواف گفت که **نویت أن أطوف**، بلکه با زبان نیت کردن برای نماز یا طواف بدعت است، و با صدای بلند گفتن آن زشت‌تر و گناه بیشتری دارد.

و اگر نیت کردن با زبان مشروع می‌بود پیامبر ﷺ آن را بیان می‌کرد و برای امت توضیح می‌داد که این کار را انجام بدهند، و قبل از ما سلف و گذشتگان نیک ما آن را انجام می‌دادند، پس وقتی این کار از پیامبر و از اصحاب او ثابت نیست، معلوم است که بدعت است. و پیامبر ﷺ فرموده است: (بدترین چیزها بدعت‌ها و امور جدید در دین هستند، و هر بدعتی گمراهی است). مسلم.

و می‌فرماید: (هر کس در امر ما چیزی ایجاد کند که از آن نیست، آن امر مردود است). متفق علیه.

و در روایتی دیگر در صحیح مسلم آمده است: (هرکس کاری کند که امر ما بر آن نیست کارش مردود است).

عبدالعزیز بن باز رحمه الله

س: آیا جایز است که طواف افاضه و طواف وداع همزمان انجام شوند، و فرد بلافاصله بعد از طواف افاضه، طواف وداع را انجام دهد و به وطن خود بازگردد؟

ج: اشکالی ندارد، اگر فردی طواف افاضه را به تاخیر اندازد، تا وقتی که خواست به سوی وطنش سفر کند، در این صورت طواف افاضه‌اش او را از انجام طواف وداع کفایت می‌کند اما اگر هر دو طواف را انجام داد (افاضه و وداع) این برایش افضل و بهتر است، اما اگر به یکی اکتفا کرد و نیت وداع نمود و یا با یک طواف نیت هر دو را کرد کفایتش می‌کند. عبدالعزیز بن باز رحمه الله.

س: من از اهالی و ساکنین شهر جده هستم و تا کنون هفت بار حج کرده‌ام، اما هیچ‌گاه طواف وداع را انجام نداده‌ام چون یکی می‌گفت بر ساکنین جده طواف وداع لازم نیست، آیا حج من درست است؟

ج: اهالی جده و طایف و امثال آنها نباید بعد از حج بدون انجام طواف وداع مکه را ترک کنند، چون پیامبر ﷺ به طور عام همه حجاج را خطاب فرمودند و گفت: (هیچ کسی از شما بیرون نرود مگر اینکه برای آخرین بار کعبه را طواف نماید).

و در صحیحین از حدیث ابن عباس رضی الله عنهما آمده که: (به مردم، امر کرد که آخرین عملشان در ایام حج، طواف (وداع) باشد مگر زنان حائضه که از این قانون، مستثنا می‌باشند). و هرکسی این طواف را ترک کند بر او ذبح گوسفند به عنوان فدیه لازم می‌گردد، و یا باید یک هفتم شتر یا گاوی را فدیه نماید، و آن را در مکّه ذبح کرده و بین فقرای مکه توزیع نماید، و ضمن توبه و استغفار قاطعانه تصمیم بگیرد که دوباره طواف وداع را ترک نکند.

عبدالعزیز بن باز رحمه الله.

س: تکمیل کند نماز شروع می‌شود، سپس نماز می‌خواند و می‌خواهد که طوافش را تکمیل کند، آیا دور پنجم که به خاطر نماز قطع کرده برای او حساب می‌شود و از جایی که توقف کرده است شروع می کند؟ یا اینکه دور پنجم حساب نمی‌شود و باید این دور را دوباره از حجر الأسود شروع کند؟.

ج: صحیح این است که در این حالت دور پنجم لغو نمی‌شود، بلکه او از هر کجا آن را ترک کرده، از همان جا شروع نموده و آن را تکمیل نماید.

کمیسیون فتوی

س: ما در استرالیا زندگی می‌کنیم و گروه بزرگی از مسلمین استرالیا می‌خواهند فریضه حج را انجام دهند، و به عنوان مثال ما از شهر سیدنی حرکت می‌کنیم، و اولین ایستگاه ما یکی از بندرهای جده یا ابوظبی یا بحرین است، میقات و محل احرام بستن ما کجاست؟ آیا از شهر سیدنی احرام ببندیم، یا از جای دیگر؟

ج: شهر سیدنی و ابوظبی و بحرین میقات حج و عمره نیستند، و جده برای کسانی همچون شما نیز میقات به شمار نمی‌آید، بلکه شما باید اگر از طریق هوا می‌آیید وقتی بالای اولین میقاتی که از آن عبور می‌کنید قرار می‌گیرید، احرام ببندید، چون پیامبر ﷺ وقتی میقات‌ها را مشخص کرد، فرمود: (اینها میقات کسانی هستند که در این جاها قرار دارند، یا از این جاها به قصد حج یا عمره به سوی مکه عبور می‌نمایند)، بنابراین شما می‌توانید قبل از گذر از میقات از مهماندار بپرسید، و اگر قبل از میقات نیت احرام حج یا عمره بکنید، و لبیک بگویید اشکالی ندارد، و اما آمادگی برای احرام و نظافت و پوشیدن لباس احرام در هرجایی جایز است.

کمیسیون فتوی

س: حکم کسی که حج کرد، یا برای حج قران احرام بست و گوسفندی ذبح نکرد، و در مکّه روزه نگرفت، و سپس مکّه را ترک و از بیت الله و مشاعر مقدس دور شد چیست؟

ج: او باید گوسفندی در مکّه مکرّمه ذبح کند، یا شخصی را به نیابت از خود امر کند تا گوسفندی را ذبح نماید، و می‌تواند خودش بخورد، و بین فقراء تقسیم کند، اگر نتوانست ده روز روزه بگیرد.

کمیسیون فتوی

س: اگر کسی به جز طواف افاضه همه ارکان و واجبات حج را انجام داد ، اگر در دومین روز از ایام تشریق طواف افاضه را انجام داد و طواف وداع را انجام نداد و گفت که فقط افاضه کافی است و حال آن که او از اهالی مکّه نیست و در یکی از شهرهای عربستان سعودی اقامت دارد بر او چه لازم می‌شود؟

ج: اگر او متصل بعد از طواف افاضه سفر کند، و جمرات را رمی کرده باشد، طواف افاضه او را از طواف وداع کفایت می‌کند.

کمیسیون فتوی

س: حج افراد نموده‌ام و سعی و طواف را قبل از عرفه انجام داده‌ام، آیا به هنگام بازگشت از مشاعر باید دوباره به همراه طواف افاضه، طواف و سعی کنم؟

ج: کسی که حج افراد کرده است،و همچنین اگر قران (حج و عمره با هم) کرده باشد، سپس به مکّه بیاید و طواف و سعی نماید، و در حالت احرام باقی بماند چون او مفرد یا قارن است، یک‌سعی برای او کافی است، و سعی دیگری بر او لازم نیست، و وقتی روز عید یا بعد ازآن طواف کرد ، طواف افاضه او را کافی است ، اگر تا روز عید در احرام بوده است، یا قربانی به همراه آورده پس ایشان حلال نمی‌شود تا در روز عید از احرام حج و عمره حلال شود وبیرون بیاید، و سعی که در اول انجام داده او را کافی است، خواه قربانی با او بوده و یا نبوده باشد، و قارن و مفرد به سعی دوم نیاز ندارد، بلکه سعی دوم بعد از روز عید بر حاجی متمتع لازم است که برای عمره احرام بسته و طواف و سعی کرده، و سپس از احرام بیرون آمده، و دوباه برای حج احرام بسته است.

کمیسیون فتوی

س: حکم کسی که به مکّه برود و نیت حج یا عمره نکند چیست؟

ج: هر کسی به مکّه برود و قصد حج یا عمره نداشته باشد، مثل تاجر یا کارمند و راننده و غیره که برای کار خود به مکّه می‌روند، احرام بستن بر اینها واجب نیست، مگر آن که خودشان دوست داشته باشند، چون که از پیامبر ﷺ در حدیث صحیح روایت است که ایشان وقتی میقات‌ها را ذکر نمودند فرمود: (این‌ها میقات کسانی هستند که از اینجا به قصد حج و عمره حرکت می‌کنند، و یا از این مسیر به قصد حج یا عمره عبور می‌کنند)، پس هر کس از این مواقیت عبور کرد و قصد حج یا عمره نداشت احرام بستن بر او لازم نیست، و این رحمت الهی نسبت به بندگان است.

کتاب التحقیق والایضاح ـ عبدالعزیز بن باز رحمه الله

س: **وقتی متمتع یا قارن توانایی ذبح قربانی را نداشت چه کار کند؟**

ج: اگر متمتع یا قارن توانایی قربانی را نداشت باید سه روز در ایام حج، و هفت روز وقتی بر می‌گردد روزه بگیرد، و او اختیار دارد که این سه روز را قبل از روز عید، یا بعد از آن در ایام تشریق روزه بگیرد. خداوند متعال می‌فرماید:

﴿وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحِلَّهُ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِّن رَّأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِّن صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا أَمِنتُمْ فَمَن تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ ذَٰلِكَ لِمَن لَّمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ١٩٦﴾ (البقرة: ١٩٦).

و در صحیح بخاری از عایشه رضی الله عنها و ابن عمر رضی الله عنهما روایت است که گفتند: به هیچ‌کس، اجازه داده نشد که در ایام تشریق، روزه بگیرد. مگر کسی که هدی(قربانی حج) نداشته باشد، و بهتر است که قبل از روز عرفه این سه روز را روزه بگیرد تا در روز عرفه روزه نباشد، چون پیامبر صلی الله علیه وسلم در روز عرفه روزه نگرفته بود، و از روزه گرفتن روز عرفه برای حاجی نهی کرده‌اند. و می‌تواند این سه روز را پشت سر هم یا به صورت جداگانه روزه بگیرد، و همچنین هفت روز دیگر را نیز می‌تواند به صورت جداگانه، و یا پی در پی روزه بگیرد، چون خداوند متعال می‌فرماید: ...

﴿وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ﴾ (البقرة: ١٩٦)

«و هفت‌روز هنگامی که (به اهل و دیارتان) باز می‌گردید».

و کسی که توانایی فراهم کردن قربانی ندارد بهتر است به جای خواستن از مردم که به او قربانی بدهند روزه بگیرد.

کتاب التحقيق والايضاح عبدالعزيز بن باز رحمه الله

س کسی که در غیر از ماههای حج به میقات بیاید حکم او چیست؟

ج کسی که به میقات می‌آید دو حالت دارد ...

◀ اول اینکه در غیر از ماههای حج همچون رمضان و شعبان به آن بیاید، برای او سنت است که برای عمره احرام ببندد، و در دل خود نیت کرده و با زبان خود تلفظ کند و بگوید: **لبیک عمرة، یا اللهم لبیك عمرة،** و زیاد لبیک بگوید تا اینکه به کعبه می‌رسد، آن گاه تلبیه را متوقف نموده و هفت بار به دور کعبه طواف کند ، و دو رکعت نماز پشت مقام ابراهیم عليه‌السلام بخواند، سپس بین صفا و مروه سعی نماید، و آنگاه موهای سرش را کوتاه کند، یا بتراشد، و اینگونه عمره‌اش کامل می‌شود، و همه چیزهایی که در حالت احرام برای او ممنوع بوده برایش حلال و جایز می‌گردند.

◀ دوم اینکه در ماههای حج یعنی شوال و ذوا لقعده و دهه اول ذی الحجه به میقات بیاید، چنین فردی می‌تواند از سه چیز یکی را انتخاب نماید، یا تنها حج نماید، یا تنها عمره کند، و یا هر دو را نیت کند، چون پیامبر ﷺ وقتی در ماه ذی القعده در حجة الوداع به میقات رسید اصحابش را مختار گذاشت تا یکی از این سه چیز را انتخاب کنند، اما در مورد چنین فردی سنت این است که اگر قربانی به همراه ندارد برای عمره احرام ببندد، چون وقتی پیامبر ﷺ و یارانش نزدیک مکه رسیدند ایشان به یارانش امر نمود که احرام(نیت) خود را عمره قرار بدهند، و بر آنان تأکید فرمود.

س: مادرم پیر و سالخورده است و می‌خواهد به حج برود اما در شهر خودش محرمی ندارد و هزینه همراه بودن محرم برای او سنگین است، حکم آن در این صورت چیست؟

ج: ادای حج بر او لازم نیست، چون برای زن جایز نیست که بدون محرم حج کند، خواه پیر باشد یا جوان، اگر محرمی برایش پیدا شود حج کند، و اگر وفات یافت و حج نکرده بود، باید از مال او کسی دیگر به جای او حج کند، و اگر کسی با هزینه خودش از طرف او حج کرد خوب است.

عبدالعزیز بن باز رحمه‌الله

س: چه زمانی می‌توان کسی را برای رمی جمرات وکیل کرد؟ و آیا روزهایی در رمی جمرات است که وکیل کردن در آن جایز نیست؟

ج: وکیل گرفتن در رمی همه جمرات برای مریضی که توانایی رمی ندارد، یا زن حامله‌ای که برای خودش می‌ترسد، یا زنی که به کودکانش شیر می‌دهد و کسی نیست از آنها نگهداری کند و برای پیرمرد و پیرزن و دیگر کسانی که توانایی رمی ندارند، جایز است، و همچنین به جای کودک، سرپرست آن رمی می‌کند، و وکیل برای خود و برای موکل خود در یک جا هر جمره را رمی می‌کند، ابتدا برای خودش، سپس برای موکل خود رمی نماید، و فقط کسی می‌تواند که در رمی جمرات وکیل قرار بگیرد که حاجی باشد، اما فردی که حج نکرده است نمی‌تواند وکیل کسی دیگر در رمی جمرات باشد.

عبدالعزیز بن باز رحمه‌الله

س آیا برای زن جایز است که از قرص‌هایی استفاده نماید که از خون حیض (عادت ماهیانه) جلوگیری کند، یا در وقت حج آن را به تاخیر بیاندازد؟

ج برای زن جایز است که قرص‌های جلوگیری از عادت ماهیانه را استفاده نماید، اما باید بعد از مشاوره با پزشک متخصص این کار را انجام دهد، تا برای سلامتی زن مضر نباشد، و در رمضان هم اگر خواست با مردم روزه بگیرد اینچنین است .

عبدالعزیز بن باز رحمه‌الله

س من در هنگام اداى عمره نقاب زده بودم و نمی‌دانستم که این جایز نیست کفاره‌اش چیست؟

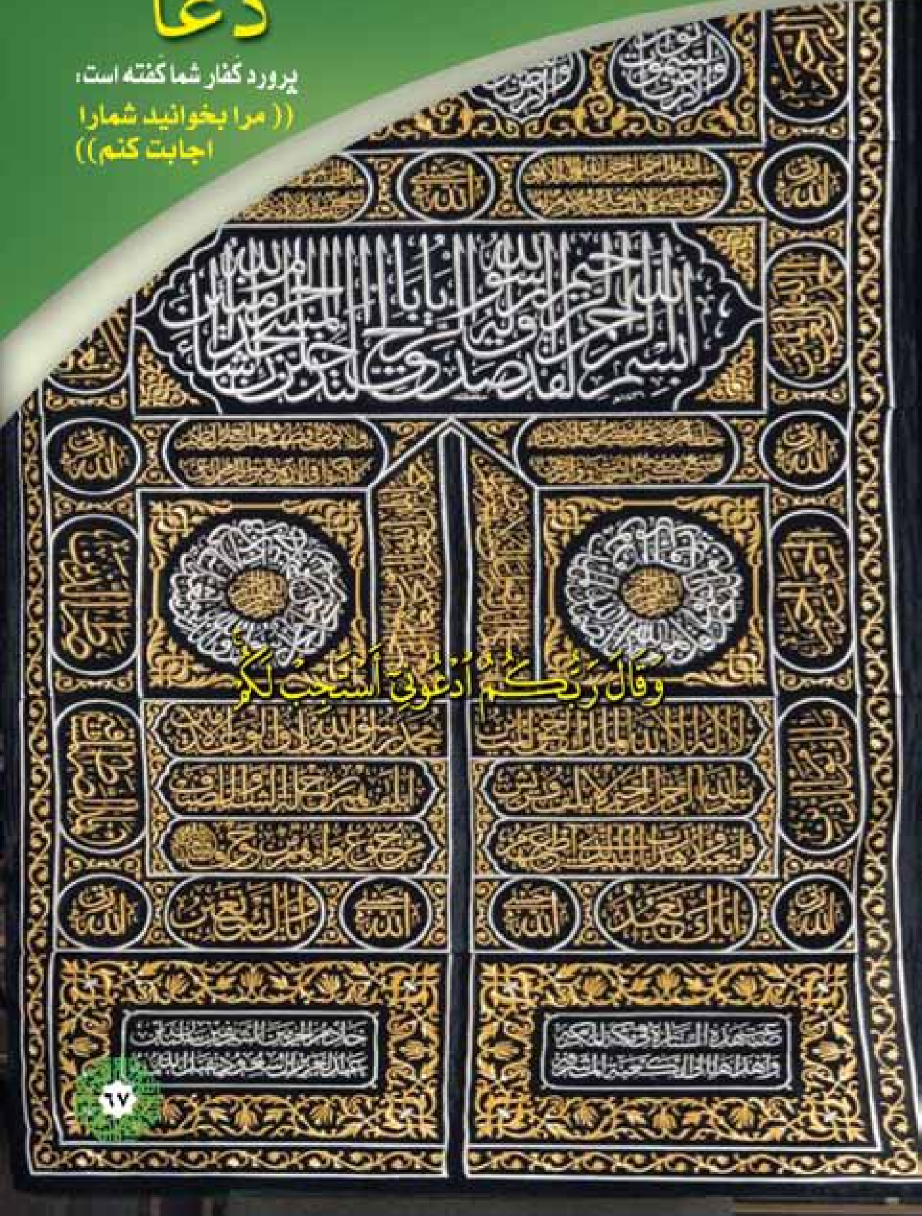
ج از آن جا که زدن نقاب در حالت احرام ممنوع است، بنابراین اگر زن در حالت احرام نقاب بزند باید فدیه بدهد، یعنی گوسفندی ذبح کند، یا به شصت مسکین غذا بدهد، یا سه روز روزه بگیرد ، اما این در صورتی است که بداند این کار در حالت احرام ممنوع است، اما اگر کسی از روی ندانستن یا فراموشی چنین کرد فدیه‌ای بر او لازم نیست، و فدیه فقط بر کسی لازم است که از روی تعمد چنین کرده باشد.

عبدالعزیز بن باز رحمه‌الله

دعا

پروردگار شما گفته است:

((مرا بخوانید شمارا اجابت کنم))

وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ

دعای روز عرفه

از پیامبر ﷺ روایت است که فرمود: (بهترین دعا، دعای روز عرفه است و بهترین چیزی که من و پیامبران پیش از من گفته‌اند:

لا إله إلاَّ الله وحده لا شريک له، له الملک، وله الحمد، يحيي ويميت، وهو على كل شيء قدير

و در حدیث صحیح از پیامبر ﷺ روایت است که فرمود: پسندیده‌ترین سخن‌ها برای خداوند چهار تا هستند: سبحان الله، والحمد لله، ولا إله إلاَّ الله، والله أکبر.

بنابراین باید بسیار و به کثرت اذکار و دعاهای وارد در شریعت را با خشوع و حضور قلب در همه جا و به خصوص در این روز بزرگ به زبان آورد، بهتر است اذکار و ادعیه جامع را انتخاب کند که از آن جمله برخی عبارتند از:

- سبحان الله وبحمده سبحان الله العظيم.
- لا إله إلاَّ أنت سبحانک إني كنت من الظالمين، لا إله إلاَّ الله، ولا نعبد إلاَّ إياه، له النعمة وله الفضل، وله الثناء الحسن.
- لا إله إلاَّ الله، مخلصين، له الدين، ولو كره الكافرون.
- لا حول ولا قوة إلاَّ بالله.
- ربنا آتنا في الدنيا حسنة، وفي الآخرة حسنة، وقنا عذاب النار.

خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ۝٦٠﴾ (غافر: ٦٠).

«پروردگار شما گفته است: «مرا بخوانید تا (دعای) شما را بپذیرم! کسانی که از عبادت من تکبر می‌ورزند به زودی با ذلت وارد دوزخ می‌شوند!»

پیامبر ﷺ می‌فرماید: (پروردگار متعال شما بزرگوار و با حیاء است و وقتی بنده‌اش دست‌هایش را به سوی او بلند کند شرمش می‌آید از اینکه دست‌های او را خالی برگرداند). و می‌فرماید: (هیچ مسلمانی نیست که دعایی پیش خداوند بکند که در آن گناه و قطع صلهٔ رحم نباشد، مگر آن که خداوند به او یکی از سه چیز را می‌دهد، یا خیلی زود آنچه او خواسته آن را به او می‌دهد، و یا اینکه آن را برای او در آخرت ذخیره می‌کند، و یا شری مانند آن را از او دور می‌نماید، گفتند: پس ما زیاد دعا می‌کنیم؟! فرمود: خداوند بیشتر از آن است(یعنی خداوند ثواب بیشتر می‌دهد، و دعای شما را بیشتر اجابت می‌کند، و فضل خدا بیشتر است).

آداب دعا

- اخلاص برای خدا.
- اینکه حمد خدا را بگوید و سپس بر پیامبر ﷺ درود بفرستد بعد دعا کند و دعا را با حمد و ستایش خدا و درود بر پیامبر به پایان برساند.
- قاطعیت در دعا و یقین داشتن به اجابت.
- اصرار در دعا، و شتاب نکردن.
- حضور قلب در دعا.
- دعا در حالت آسایش، و در حالت سختی و شدت.
- فقط از خدا بخواهد.
- دعا نکردن علیه خانواده و دارایی و فرزندان و خود.
- با صدای پایین و آهسته دعا کردن، طوری که صدا نه زیاد بلند باشد، و نه کاملا پایین باشد.
- اعتراف به گناه و طلب آمرزش از آن، و اعتراف به نعمت و شکرگذاردن خدا بخاطر آن.
- تکلف نکردن در دعا.
- فروتنی و امید و هراس.
- توبه کردن و بازگرداندن چیزهایی که به ناحق گرفته است.
- دعا سه بار تکرار کردن.
- استقبال قبله.
- بلند کردن دست‌ها در دعا.
- وضوء گرفتن قبل از دعا اگر میسر بود.
- به هنگام دعا مودب باشد.

و پیامبر ﷺ فرمود: **دعا همان عبادت است**

و از جمله آداب دعا

- یکی این است که ابتدا برای خودش، سپس برای دیگران دعا کند، و به عنوان مثال بگوید:

اللهم اغفر لی ولفلان

- و اینکه به اسمهای نیکو و صفات والای خداوند متوسل شود، یا به عمل صالحی که خودش انجام داده است متوسل شود، و یا به دعای مرد صالحی که زنده و در حضور اوست متوسل گردد.
- آب و غذا و لباس او حلال باشد.
- به گناه یا قطع رحم دعا نکند.
- دعاکننده آمر به معروف و ناهی از منکر باشد، و از گناهان دوری گزیده باشد.

اوقاتی که دعا در ان اجابت می‌شود.

- نیمه شب.
- بعد از هر نمازی.
- بین اذان و اقامه.
- یک سوم آخر شب.
- به هنگام نزول باران.
- در آخرین لحظه روز جمعه.
- هنگام نوشیدن آب زمزم با نیت صادقانه.
- در سجده.

اوقاتی که دعا در ان اجابت می‌شود

- دعای مسلمان برای برادر مسلمانش.
- دعای روز عرفه.
- دعای به هنگام اجتماع مسلمین در مجالس ذکر.
- دعای پدر برای فرزند، و علیه فرزندش.
- دعای بعد از وضوء اگر مأثور باشد.
- دعای بعد از رمی جمره صغری.
- دعای بعد از رمی جمره وسطی.
- دعای داخل کعبه، و هر کس که در حجر(حطیم) نماز بخواند، در داخل کعبه نماز خوانده است.
- دعا بر کوه صفا.
- دعا بالای مروه.
- دعا در کنار مشعر الحرام (مزدلفه).

و تردیدی نیست که مومن در هر وقت و هر کجا دست دعا به سوی پروردگارش بلند کند، او تعالی به بندگانش نزدیک است، خداوند متعال می‌فرماید:

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ﴿١٨٦﴾

«و هنگامی که بندگان من، از تو در باره من سؤال کنند، (بگو:) من نزدیکم! دعای دعاکننده را، به هنگامی که مرا می‌خواند، پاسخ می‌گویم! پس باید دعوت مرا بپذیرند، و به من ایمان بیاورند، تا راه یابند (و به مقصد برسند)!».

اما این اوقات و اماکن بیشتر قابل عنایت و توجه می‌باشند.

دعاهایی که مناسب‌اند

در عرفات و مشعر الحرام و دیگر جاهایی که محل دعا هستند گفته شوند:

اللهم

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي: دِينِي، وَدُنْيَايَ، وَأَهْلِي، وَمَالِي».

«خداوندا! گذشت و عافیت را در دین، دنیا و مال و عیالم از تو خواستارم».

اللهم

* «اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي، وَآمِنْ رَوْعَاتِي، اللَّهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَمِنْ خَلْفِي، وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَمِن فَوْقِي، وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي».

اللهم

* «اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَدَنِي، اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي، اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَصَرِي لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ». * «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، لا إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ». * «اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ بِذَنْبِي، فَاغْفِرْ لِي، إِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ».

اللهم

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ: مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ، وَأَعُوذُ بِكَ: مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَمِنَ الْبُخْلِ وَالْجُبْنِ، وَأَعُوذُ بِكَ: مِنْ غَلَبَةِ الدَّيْنِ وَقَهْرِ الرِّجَالِ». * «اللَّهُمَّ اجْعَلْ أَوَّلَ هَذَا الْيَوْمِ صَلاَحًا، وَأَوْسَطَهُ فَلاَحًا، وَآخِرَهُ نَجَاحًا، أَسْأَلُكَ خَيْرَي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ».

اللهم

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الرِّضَا بَعْدَ الْقَضَاءِ، وَبَرْدَ الْعَيْشِ بَعْدَ الْمَوْتِ، وَلَذَّةَ النَّظَرِ إِلَى وَجْهِكَ الْكَرِيمِ، وَالشَّوْقَ إِلَى لِقَائِكَ، فِي غَيْرِ ضَرَّاءَ مُضِرَّةٍ وَلاَ فِتْنَةٍ مُضِلَّةٍ، وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ أَوْ أَعْتَدِيَ أَوْ يُعْتَدَى عَلَيَّ، أَوْ أَكْتَسِبَ خَطِيئَةً أَوْ ذَنْبًا لاَ تَغْفِرُهُ».

اللهم

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أُرَدَّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُمُرِ». * «اللَّهُمَّ اهْدِنِي لِأَحْسَنِ الْأَعْمَالِ، وَالْأَخْلاقِ، لا يَهْدِي لِأَحْسَنِهَا إِلاَّ أَنْتَ، وَاصْرِفْ عَنِّي سَيِّئَهَا، لا يَصْرِفُ عَنِّي سَيِّئَهَا إِلاَّ أَنْتَ».

اللهم

* «اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي، وَوَسِّعْ لِي فِي دَارِي، وَبَارِكْ لِي فِي رِزْقِي». «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ: مِنَ الْقَسْوَةِ وَالْغَفْلَةِ، وَالذِّلَّةِ وَالْمَسْكَنَةِ، وَأَعُوذُ بِكَ: مِنَ الْكُفْرِ وَالْفُسُوقِ وَالشِّقَاقِ، وَالسُّمْعَةِ وَالرِّيَاءِ، وَأَعُوذُ بِكَ: مِنَ الصَّمَمِ وَالْبَكَمِ وَالْجُذَامِ وَسَيِّئِ الْأَسْقَامِ».

اللهم

* «اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا، وَزَكِّهَا أَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا، أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلاهَا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لا يَنْفَعُ، وَمِنْ قَلْبٍ لا يَخْشَعُ، وَمِنْ نَفْسٍ لا تَشْبَعُ، وَمِنْ دَعْوَةٍ لا يُسْتَجَابُ لَهَا».

اللهم

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ». «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ: مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ وَجَمِيعِ سَخَطِكَ».

اللهم

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ: مِنَ الْهَدْمِ وَالتَّرَدِّي، وَمِنَ الْغَرَقِ وَالْحَرَقِ وَالْهَرَمِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ يَتَخَبَّطَنِي الشَّيْطَانُ عِنْدَ الْمَوْتِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أَمُوتَ لَدِيغًا، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ طَمَعٍ يَهْدِي إِلَى طَبَعٍ».

اللهم

* «اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ وَرَبَّ الْأَرْضِ، وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَى، وَمُنْزِلَ التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْءٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ، اقْضِ عَنِّي الدَّيْنَ وَأَغْنِنِي مِنَ الْفَقْرِ».

دعا

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ مُنْكَرَاتِ الأَخْلاَقِ وَالأَعْمَالِ وَالأَهْوَاءِ وَالأَدْوَاءِ».

اللهم * «اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِيْ دِينِي الَّذِيْ هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي، وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي، وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي فِيهَا مَعَادِي، وَاجْعَلِ الحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ، وَاجْعَلِ المَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ».

اللهم * «ربِّ أَعِنِّي وَلاَ تُعِنْ عَلَيَّ، وَانْصُرْنِي وَلاَ تَنْصُرْ عَلَيَّ، وَاهْدِنِي وَيَسِّرْ الهُدَى لِيْ».

اللهم * «اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي ذَكَّاراً لَكَ، شَكَّاراً لَكَ، مِطْوَاعاً لَكَ، مُخْبِتاً إِلَيْكَ، أَوَّاهاً مُنِيباً، رَبِّ تَقَبَّلْ تَوْبَتِي، وَاغْسِلْ حَوْبَتِي، وَأَجِبْ دَعْوَتِي، وَثَبِّتْ حُجَّتِي، وَاهْدِ قَلْبِي، وَسَدِّدْ لِسَانِي، وَاسْلُلْ سَخِيمَةَ قَلْبِي».

اللهم * «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الثَّبَاتَ فِي الأَمْرِ، وَالعَزِيمَةَ عَلَى الرُّشْدِ، وَأَسْأَلُكَ شُكْرَ نِعْمَتِكَ وَحُسْنَ عِبَادَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ قَلْبًا سَلِيمًا وَلِسَانًا صَادِقًا، وَأَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا تَعْلَمُ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُكَ مِمَّا تَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلاَّمُ الغُيُوبِ».

اللهم * «اللَّهُمَّ أَلْهِمْنِي رُشْدِي، وَأَعِذْنِي مِنْ شَرِّ نَفْسِي».

اللهم * «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ: فِعْلَ الخَيْرَاتِ وَتَرْكَ المُنْكَرَاتِ وَحُبَّ المَسَاكِينِ، وَأَنْ تَغْفِرَ لِي وَتَرْحَمَنِي، وَإِذَا أَرَدْتَ بِعِبَادِكَ فِتْنَةً فَتَوَفَّنِي إِلَيْكَ مِنْهَا غَيْرَ مَفْتُونٍ».

اللهم * «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ حُبَّكَ، وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ، وَحُبَّ عَمَلٍ يُقَرِّبُنِي إِلَى حُبِّكَ».

اللهم * «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ: خَيْرَ المَسْأَلَةِ، وَخَيْرَ الدُّعَاءِ، وَخَيْرَ النَّجَاحِ، وَخَيْرَ الثَّوَابِ، وَثَبِّتْنِي وَثَقِّلْ مَوَازِينِي وَحَقِّقْ إِيمَانِي، وَارْفَعْ دَرَجَتِي وَتَقَبَّلْ صَلاَتِي وَعِبَادَتِي، وَاغْفِرْ خَطِيئَاتِي، وَأَسْأَلُكَ الدَّرَجَاتِ العُلَى مِنَ الجَنَّةِ».

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ: فَوَاتِحَ الْخَيْرِ وَخَوَاتِمَهُ وَجَوَامِعَهُ، وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ، وَظَاهِرَهُ وَبَاطِنَهُ، وَالدَّرَجَاتِ الْعُلَى مِنَ الْجَنَّةِ».

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ: أَنْ تَرْفَعَ ذِكْرِي، وَتَضَعَ وِزْرِي، وَتُطَهِّرَ قَلْبِي، وَتُحَصِّنَ فَرْجِي، وَتَغْفِرَ لِي ذَنْبِي».

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ: أَنْ تُبَارِكَ لِي فِي سَمْعِي وَفِي بَصَرِي، وَفِي رُوحِي وَفِي خَلْقِي، وَفِي أَهْلِي وَفِي مَحْيَايَ وَفِي عَمَلِي، وَتَقَبَّلْ حَسَنَاتِي، وَأَسْأَلُكَ الدَّرَجَاتِ الْعُلَى مِنَ الْجَنَّةِ. آمِين».

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ: مِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ، وَدَرْكِ الشَّقَاءِ، وَسُوءِ الْقَضَاءِ، وَشَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ». * «يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ، ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ». * «اللَّهُمَّ مُصَرِّفَ الْقُلُوبِ، صَرِّفْ قُلُوبَنَا عَلَى طَاعَتِكَ».

* «اللَّهُمَّ زِدْنَا وَلَا تَنْقُصْنَا، وَأَكْرِمْنَا وَلَا تُهِنَّا، وَأَعْطِنَا وَلَا تَحْرِمْنَا، وَآثِرْنَا وَلَا تُؤْثِرْ عَلَيْنَا».

* «اللَّهُمَّ أَحْسِنْ عَاقِبَتَنَا فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا، وَأَجِرْنَا مِنْ خِزْيِ الدُّنْيَا وَعَذَابِ الْآخِرَةِ».

* «اللَّهُمَّ اقْسِمْ لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا تَحُولُ بِهِ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مَعْصِيَتِكَ، وَمِنْ طَاعَتِكَ مَا تُبَلِّغُنَا بِهِ جَنَّتَكَ، وَمِنَ الْيَقِينِ مَا تُهَوِّنُ بِهِ عَلَيْنَا مَصَائِبَ الدُّنْيَا، اللَّهُمَّ مَتِّعْنَا بِأَسْمَاعِنَا وَبِأَبْصَارِنَا، وَقُوَّتِنَا مَا أَحْيَيْتَنَا، وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنَّا، وَاجْعَلْ ثَأْرَنَا عَلَى مَنْ ظَلَمَنَا، وَانْصُرْنَا عَلَى عَدُوِّنَا، وَلَا تَجْعَلِ الدُّنْيَا أَكْبَرَ هَمِّنَا، وَلَا مَبْلَغَ عِلْمِنَا، وَلَا تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا، وَلَا تُسَلِّطْ عَلَيْنَا مَنْ لَا يَخَافُكَ وَلَا يَرْحَمُنَا».

* «اللَّهُمَّ إِنَّا نَسأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ، وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ، وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بِرٍّ، وَالسَّلاَمَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ، وَالْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ، وَالنَّجَاةَ مِنَ النَّارِ».

* «اللَّهُمَّ لاَ تَدَعْ لَنَا ذَنْبًا إِلاَّ غَفَرْتَهُ، وَلاَ عَيْبًا إِلاَّ سَتَرْتَهُ، وَلاَ هَمًّا إِلاَّ فَرَّجْتَهُ، وَلاَ دَيْنًا إِلاَّ قَضَيْتَهُ، وَلاَ حَاجَةً مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ هِيَ لَكَ رِضًا وَلَنَا فِيهَا صَلاَحٌ، إِلاَّ قَضَيْتَهَا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ».

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسأَلُكَ: رَحْمَةً مِنْ عِنْدِكَ، تَهْدِي بِهَا قَلْبِي، وَتَجْمَعُ بِهَا أَمْرِي وَتَلُمُّ بِهَا شَعْثِي، وَتَحْفَظُ بِهَا غَائِبِي، وَتَرْفَعُ بِهَا شَاهِدِي، وَتُبَيِّضُ بِهَا وَجْهِي، وَتُزَكِّي بِهَا عَمَلِي، وَتُلْهِمُنِي بِهَا رُشْدِي، وَتَرُدُّ بِهَا الْفِتَنَ عَنِّي وَتَعْصِمُنِي بِهَا مِنْ كُلِّ سُوءٍ».

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسأَلُكَ الْفَوْزَ يَوْمَ الْقَضَاءِ وَعَيْشَ السُّعَدَاءِ وَمَنْزِلَ الشُّهَدَاءِ، وَمُرَافَقَةَ الأَنْبِيَاءِ وَالنَّصْرَ عَلَى الأَعْدَاءِ».

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسأَلُكَ: صِحَّةً فِي إِيمَانٍ، وَإِيمَانًا فِي حُسْنِ خُلُقٍ، وَنَجَاحًا يَتْبَعُهُ فَلاَحٌ، وَرَحْمَةً مِنْكَ وَعَافِيَةً مِنْكَ، وَمَغْفِرَةً مِنْكَ وَرِضْوَانًا».

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسأَلُكَ: الصِّحَّةَ وَالْعِفَّةَ، وَحُسْنَ الْخُلُقِ، وَالرِّضَا بِالْقَدَرِ».

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ: مِنْ شَرِّ نَفْسِي، وَمِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا، إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ».

* «اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَسْمَعُ كَلاَمِي، وَتَرَى مَكَانِي وَتَعْلَمُ سِرِّي وَعَلاَنِيَتِي، وَلاَ يَخْفَى عَلَيْكَ شَيْءٌ مِنْ أَمْرِي وَأَنَا الْبَائِسُ الْفَقِيرُ، وَالْمُسْتَغِيثُ الْمُسْتَجِيرُ، وَالْوَجِلُ الْمُشْفِقُ الْمُقِرُّ الْمُعْتَرِفُ إِلَيْكَ بِذَنْبِهِ، أَسأَلُكَ مَسأَلَةَ الْمِسْكِينِ وَأَبْتَهِلُ إِلَيْكَ ابْتِهَالَ الْمُذْنِبِ الذَّلِيلِ، وَأَدْعُوكَ دُعَاءَ الْخَائِفِ الضَّرِيرِ، دُعَاءَ مَنْ خَضَعَتْ لَكَ رَقَبَتُهُ، وَذَلَّ لَكَ جِسْمُهُ، وَرَغِمَ لَكَ أَنْفُهُ».

* «اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ، أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ أَنْ تُضِلَّنِي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَنْتَ الْحَيُّ الَّذِي لَا يَمُوتُ، وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ».

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ، وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ، وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا».

* «اللَّهُمَّ جَنِّبْنِي مُنْكَرَاتِ الْأَخْلَاقِ وَالْأَهْوَاءِ وَالْأَعْمَالِ وَالْأَدْوَاءِ».

* «اللَّهُمَّ أَلْهِمْنِي رُشْدِي، وَأَعِذْنِي مِنْ شَرِّ نَفْسِي».

* «اللَّهُمَّ اكْفِنِي بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ».

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ: الْهُدَى، وَالتُّقَى، وَالْعَفَافَ، وَالْغِنَى».

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالسَّدَادَ».

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ، وَمَا عَلِمْتُ مِنْهُ، وَمَا لَمْ أَعْلَمْ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ مِنْهُ عَبْدُكَ وَنَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ ﷺ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ مِنْهُ عَبْدُكَ وَنَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ ﷺ».

* «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ، وَأَسْأَلُكَ أَنْ تَجْعَلَ كُلَّ قَضَاءٍ قَضَيْتَهُ لِي خَيْراً».

* «لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، سُبْحَانَ اللهِ، وَالْحَمْدُ للهِ، وَاللهُ أَكْبَرُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ».

وصلى الله على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه وسلم

دعای سوار شدن بر مرکب:

بسم الله، الحمدُ لله

سُبۡحَٰنَ ٱلَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُۥ مُقۡرِنِينَ ﴿١٣﴾ وَإِنَّآ إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنقَلِبُونَ ﴿١٤﴾

الحَمۡدُ لله، الحَمۡدُ لله، الحَمۡدُ لله. اللهُ أَكۡبَرُ، اللهُ أَكۡبَرُ، اللهُ أَكۡبَرُ.

سُبۡحَانَكَ اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمۡتُ نَفۡسِي فَاغۡفِرۡ لِي فَإِنَّهُ لاَ يَغۡفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنۡتَ.

دعای سفر:

اللهُ أَكۡبَرُ، اللهُ أَكۡبَرُ، اللهُ أَكۡبَرُ

سُبۡحَٰنَ ٱلَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُۥ مُقۡرِنِينَ ﴿١٣﴾ وَإِنَّآ إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنقَلِبُونَ

«اللَّهُمَّ إِنَّا نَسۡأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الۡبِرَّ وَالتَّقۡوَى، وَمِنَ الۡعَمَلِ مَا تَرۡضَى، اللَّهُمَّ هَوِّنۡ عَلَيۡنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطۡوِ عَنَّا بُعۡدَهُ، اللَّهُمَّ أَنۡتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالۡخَلِيفَةُ فِي الۡأَهۡلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنۡ وَعۡثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ الۡمَنۡظَرِ، وَسُوءِ الۡمُنۡقَلَبِ فِي الۡمَالِ وَالۡأَهۡلِ». و هنگام باز گشت از سفر، علاوه بر دعای فوق، کلمات زیر را بر آن بیفزاید: «آيِبُونَ، تَائِبُونَ، عَابِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ».

دعا در میان رکن یمانی و حجر الأسود:

رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِي ٱلدُّنۡيَا حَسَنَةٗ وَفِي ٱلۡأٓخِرَةِ حَسَنَةٗ وَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ

دعای ایستادن بر صفا و مروه:

وقتی که پیامبر ﷺ به صفا نزدیک شد این را خواند: إِنَّ ٱلصَّفَا وَٱلۡمَرۡوَةَ مِن شَعَآئِرِ ٱللَّهِ

«کوه «صفا» و «مروه» از شعائر (و نشانه‌های) خداست».

با آنکه خدا شروع کرده شروع می‌کنم..

آنگاه بالای صفا رفت تا اینکه کعبه را دید و رو به کعبه ایستاد، سپس با بیان توحید خداوندی تکبیر گفت و فرمود:

«به جز الله، معبود دیگری «بحق» وجود ندارد، یگانه است و شریکی ندارد، پادشاهی از آن اوست، و ستایش مخصوص اوست، او بر هر چیز توانا است، بجز او معبود دیگری «بحق» وجود ندارد، یگانه است، اوست که وعده‌اش را تحقق بخشید، و بنده‌اش را پیروز کرد، و به تنهایی گروه‌ها را شکست داد.

و در این میان، دعاهای «مختلفی» می‌فرمودند و دعای فوق را سه بار تکرار می‌کردند، بالای مروه نیز همین عمل را انجام می‌داد».

حاجی بزرگوار و محترم

ای کسی که راههای دور و درازی آمده‌ای، و مشقت سفر را متحمل شده‌ای، شایسته است بکوشی تا حج تو، از هر گونه فسق و گناه و ستیزه‌جویی مصون باشد، و تلاش نمایی که حج تو مطابق با آنچه در قرآن و سنت آمده انجام شود، تا پاداش بزرگ و فراوانی بیابی، و گناهانت آمرزیده شوند، و مقام و درجات تو بالا رود، و به فضل و لطف الهی به بهشت دست یابی، و این حج، حج مبروری باشد.

حج مبروری که پاداش آن بهشت است، امید است که شما احکام آن را به طور کامل انجام داده باشی، و از هر گونه گناه خالی و بدور باشد. و همراه کارهای خوب و نیک باشد. فقها می‌گویند: حج مبرور حجی است که در ادای آن نافرمانی خدا صورت نگیرد. بنابراین بکوش تا خوب به قرآن و سنت متمسک باشی، و نمونه‌ای باشی که اطرافیانت از تو الگو برداری کنند، تا حجت إن شاء الله مبرو و سعیت مشکور باشد.

و بعد از اتمام حج چنان صاف و پاک به خانه‌ات برگردی همچون روزی که از مادر متولد شده‌ای، و از گناه پاک بوده‌ای. وقتی که به شهر خود بر می‌گردی هر وقت انگیزه‌ها در تو تحریک شوند.

- روزی را به یاد می‌آوری که اطراف کعبه طواف می‌کردی، و بین صفا و مروه سعی می‌نمودی.
- وقتی انگیزهٔ گناه در شما تحریک شد، روزی را به یاد بیاور که تو در عرفات ایستاده و دستهایت را بلند کرده بودی، و به رحمت و آمرزش الهی امیدوار بودی.
- این به خاطر آوردن، شما را کمک می‌کند تا از ارتکاب گناهان پرهیز کنی.

امیدوارم که خداوند حج همه را مقبول و مبرور و سعیشان را مشکور بگرداند. چرا که خدا بر همه چیز قادر است.

وصلى الله على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين.

طلال بن أحمد العقيل

فهرست مطالب

۱	برخی از آداب سفر	۸
۲	احرام	۱۰
۳	میقات‌ها	۱۲
٤	محظورات احرام	۱٤
٥	شرح نسک‌ها	۱۷
٦	صفت عمره	۱۹
۷	صفت حج	۲۷
۸	روز هشتم ذی حجه	۲۸
۹	روز نهم ذی حجه	۳۰
۱۰	مزدلفه	۳۲
۱۱	روز دهم ذی حجه	۳٤
۱۲	طواف افاضه	۳٦
۱۳	روزهای تشریق	۳۷
۱٤	طواف وداع	۳۹
۱٥	ارکان و واجبات حج	٤۰
۱٦	احکام ویژه بانوان	٤۱
۱۷	صفت زیارت مسجد نبوی	٤۷
۱۸	پرسشها و پاسخ‌های مهم	٥۳
۱۹	ادعیه مناسب	٦۷

فارسي

المملكة العربية السعودية

وزارة الشؤون الإسلامية والدعوة والإرشاد

مناسك حج را به شیوه‌ها و زبان‌های مختلف توضیح می‌دهیم

www.al-islam.com
www.qurancomplex.com

رقم الإيداع : ٢٣/٣٩١٧
ردمك : ٩-٩٦٤-٤١-٩٩٦٠